Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІхкета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«Свет» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера денз ● ШИНАРА, 28 ОКТЯБРЬ, 1980 ШУ. ● № 129 (6250). ● Мах 2 кеп.

Советски Союза къахьегамхой! Къовсам лоаттабе юрта боахам массе оагІорахьара а лерттІа а дегІабоалабара тІехьа! Цунна индустриализации химизации елга, лаьттаиа мелиораци елга сихде, производствана специализации концентрации елга дегІадоаладе!

(КПСС ЦК ТІахьехамашкара).

ХАЛКЪА ХЬАЛ-ТОРОН ДУХЬА

Советски мехко чакхйоаккхаш я итталгІа пятилетка, хІаьта кестта 1981 шера чу — парте XXVI съезда шера чу, кердача, цхьайтталгІча пятилетки хьалхарча шера чу доргда вай. Коммунисташ, берриге советски нах шоай дулхах-цІех йолча парте съезда керда къахьегама толамаш доахаш накъабаха кийчлуш ба. ТІагІертта къахьегарца, шерра социалистически яхь йоаржаярца коммунизма гІулакха шоаш мутІахьа болга, Ленина партеца йохаргйоаца хьоагІо йолаш болга хьагойт болхлоша, колхозхоша, интеллигенце.

Тешаме коммунизма наькъагІа додача советски халкъа нарагІдьяннача турпала гІулакхашта юкъе йоаггІаш йола моттиг дІалоацаргъя укх карарча пятилетко. Цо бакъдир парте XXIV-чеи XXV-чеи съездаша оттаь экономически стратеги — халкъа хьал-торо айярца дувзаденна дукхача тайпара декхараш кхоачашдаргахьа экономика кхы а кІоаргагІа лостаю стратеги нийса йолга. Вай Даьхен экономически, оборонни, духовни потенциал дикка айенна. Воккха гІа баьккхаб халкъа боахам дегІабоалабеча, доккхийи лоархІамеи социальни декхараш кхоачашдеча. Чурча а арахьарча а политике парти йода нийсача, вахаро техкача ленински наькъагІа.

Цох тешавеш дола бакъдар да 1981 шера СССР экономически социальни дегІайоалаяра Паччахьалкхен планеи СССР Паччахьалкхен бюджетеи проекташ йийца доггІ-доагІаш дола социальни законаши тІайийца укх денношка хинна КПСС ЦК Пленуми итталагІа хержача СССР Лаккхехьарча Совета йиъалгІа сесси.

Пленуме дІаьхеи къаьгга къамаьл дир КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела воакъоста Л. И. Брежнева. Цун къамаьло чулоац итталгІча пятилетка итогийи цхьайтталагІча пятилетка хьалхарча шера планийи кІоарген массе а оагІоракьарен яь анализ. Хьалхарча шера а дІахорча бІарччача пхе шера а дола декхараш, уж лекхараш кхоачашдара средствиш хьахьенхай, гучаьхай халонаши кхоачамбоацараши, уж дІадахара, экономически социальни кердача толамашка дахара наькъаш.

Пленумо бІарчча а йиззе а къобалийр воакъоста Л. И. Брежнева къамаьлацара положенеши выводаши, шоаш тІейийцаб ерригача партийни, советски, боахама органаша, профсоюзни, комсомольски организацеша 1981 шера план кхоачаш а тІехкхоачаш а яра, халкъа хьал-торо айяра хьашташ кхоачашдар дукха экономически дегІадахара интенсивни факторех биззагІа пайда эцара тІехьарча балха ларде уж яхка.

Советски наьха вахара боарам айбар экономически даькъерча ший практически балха юкъмоттиге оттадаьд парте. Хьал-торо айяра итталгІча пятилетке къаман доходера дІадахийтад цул хьалхарча пхе шера дІадахийтачул 329 млрд. сом дукхагІа. ДукхагІа хиннай болхлой, колхозхой, гІулакхерча наьха реальни доходаш. Мах боацаш дешарга, медицински гІулакхаш дарга, салаІарга, къоаной материальни Іалашберга общественни фондашкара дІателари льготаш 134 миллиард сом дукхагІа хинад. Пхе шера пламагІа хьожальчул 1,5 миллиард сом дукхагІа капитальни вложенеш дІаяккийтай наха чуІе цІенош хьалдарга. Советски наха ах миллиард хилал квадратни метр чуІе моттиг йола цІенош дІалургда пхе шера.

Халкъа хьал-торо айяра ларде — юкъара экономика алсамъялар, производственни низ боккхагІа хилийтар. Къаман доход, экономика хьал хьагойтам бола аз хьокхам пхе шера дукхагІа хургба 387 миллиард сома. Промышленноста продукци 717 миллиард сома маьха, хІаьта юрта боахама продукци 50 миллиард сома маьха дукхагІа хьаергъя дІаяхача пятилетке маьчул. Халкъа боахамга дІадахийтад 635 миллиард сом, болх бе йолаллийтай эзари шиъ бІаьи совгІа йоккха промышленни предприяти.

Воккха гІа баьккхаб юртбоахама производство дегІайоалаеча. ИттлагІча пятилетке эгтара хьалха юкъера лаьрхІача шера даьккхад ши бІаь миллион тонн ялат. Белгалбаьлар пхе шера диэллагІа паччахьалкхенга миллиард пунтал совгІа ялат дехкача, пятилетка задание тІехкхоачашъяьча Казахстана ялаташ деладераш. Кхоачашъяьй боаьбн гулбара пятилетка.

«ХІара пятилетко хьайбу ший турпалаш, — аьлар воакъости Л. И. Брежнева. — Цу гІулакха юкъера йоалаш яц карарьяр а. Цун бухеоццам йола итогаш кастта ергъя вай. ДикагІчарех дикагІчарна лургда, шеко йоацаш, Даьхен доккхий совгІаташ. Цхьайбакъда, КПСС ЦК Пленума тахан а тІехьа къеабалбеш дош ала диза бахьан да вай мокк тоабаларе Іалаьмате дукха хІама даьча хьалха латтача ерригача коллективашта, города а юрта а берригача къахьегамхошта».

Халкъа боахама даькъе хоалуш, харцде йиш йоацаш толамаш дахарца оханна эшве а йийсай эша а ю кІезига йоаца халонаш. Царех дукхагІъяраш хьахийнйтай объективни халонаша — аьттув боацача хеоттама хьелаша, пайдане оахмалаш йоахнача дукхача къамача моттигашкара хьайоахаш йола хІамаш кхоачаяларо, из бахьан доллаш лаьттанна кІалара рузкъаш доаха промышленность Къилбаседен Малхбоален кхаьчар. Объективни бахьанашта тІаккхийтар балха тІа долча кхоачамбоацарашца дувзаденна дола субъективни бахьанаш а. Доал дарен планаш уаттаярен механизм, боахам лелабара методаши тІадила гІулакх кхоачашдара дисциплинен, хьаькхайкадир воакъоста Л. И. Брежнева, хІана дІадехарий боарам тІа оттае вІаштІехьдаьккхадах. Цо хилача оттадора эффективностехьа гола тохкага, халкъа боахам сихха дегІабоалабара наькъе тІа баккхар. Цох доал цхьайолча позицей планаш кхоачаш ца яра, халкъа боахамерча кхоачамбоацарийк гоггача моттигийк лоархІамеча бахьанех ваІ.

Халкъа хьал-торо айяр — парте де лерхІа эгтара лоархІамегІа дола гІулакх. Царна юкъе керттера дар да баха нах кхачеи продукташца Іалашбар.

Юрта боахаме Іалаьмате вокхха болх баргІа мехка лаьттанцарен хьайбашкарен продукци дикка дукхагІа йоахе а, городаши промышленни центраши дулхацеи шурийцеи Іалашъечи хІана а халонаш нийслу. Цудухьа дІахо йодача хана а юрта боахама хьежае еза йоккхий капиталовложенеши материальни ресурсаши. Цунца цхьана ма могга чІоагІагІа хьадеха деза цу средствиех ресурсех пайда дикагІа эцарга. Цхьайола колхозаши, совхозаши, районаши, областаши тІехьайхар дІадаккха деза, тІагІертта юкъейоалае еза дикагІа йола опыт, тоаде деза къахьегами производствои вІашагІйоалаялга. «Къаьстта лоархІаме да кадрай бехктокхам лаккхбар, — аьлар воакъоста Л. И. Брежнева, — балха тІехь инициатива дегІайоалаяр, колхозийи совхозийи кулгалкхоехи специалистехи аьлча лоадам боацача гІулакхашка тІолха царна доал де гІертилгеи административни юкъе а ца кхуллаш». ХьалерегІеи хьаддаш къестае еза юрта социальни проблемаш из аргаккхар — дукхагІа хьалде деза вахара аьттув бола цІенош, бытен культуран учреждени, дика наькъаш.

КПСС ЦК Политбюрос сецам тІайийнаб юрта боахами кушна гІулакх деш йола промышленность, продукци кийчъяр, дІаоттаяь лоаттаяр, дІа-юха кхахьар, чакхъяхар дегІадоаладара, кхачан индустрии торговли дегІайоалаяра дешаш йокъоаца вІашш дувзаргдола кхачан программа оттае дьйха. Из агропромышленни кхачан комплекс планироваьи еш а доал деш а хургья бухеоццаш хьахуларш доккхий хулга Іалашдергдола бІарчча цаІ дола хІама санна.

Эттаре хьалхара экономически политически лоархІам бола декхар да халкъа эша товараш хьадегла сиха дар. Из декхар кхоачашдар лоархІамме да экономика дегІайоалаяро, къахьегамех бехам бодийтаро, ахчан обращени чІоагІъяро. Цу даькъе дукха хІамаш даьдале а (алхха итталгІча пятилетке «Б» группа доаькъой продукци 40 миллиард сома алсамйоал), дукхача изделей дикал хІанз а лоха я, из а вокх товар доаца нийслу. ГІулакх лергІадийнара халкъа эша товараш дукхагІа аралеца деза, уж хьадеча отраслей низаш вІашагІтоха йиш йола вІааркхача хана лаьрхІа программа оттаяра ларда тІа. «Б» группа отраслейта планировании финансировании елга тоаде деза, уж торговлех, потребленех чІоагІа тийша хилийта еза.

Деккха социально-экономически дош — нека чубаха цІенош хьалдар. Цун хІаналера масштабаш цхьайтталагІча пятилетка деррригача шерашка йохача баьккха лаьрхІад, цІенош дикагІа хьал а деш къахьегама хьал, уммкІено лорар, просвещени, культура товар санна дола дешаш а хаддалза уйла тІаахийта езаш де.

МоллагІча, доккхача а зІенигача а гІулакха толам тийша ба бухсоцашн сагах, нахах, уж кийчбеь а вІашттІехьбаьха а хилараз, цар къахьегама а вахара а хьалий дикалах. Нека чІоагІа мах бу шоай уйла, йоахко яр, хІаьта тІагІертта къахьегарца, йоккхийча уйлаяца, гІулакхашка царна жоп а лу. Сага уйла яр, йоакхо яр, аьлар воакъоста Л. И. Брежнева, «партийни, советски, боахама органий, хІаьта кхетадеш из хилара, профсоюзий балха ерригача стилах доалаш хила деза. Из тайпа гІулакх хІара кулгалкхочун — воккхачун а зІамигачун а балхах дІаккъаста йиш йоаца дакъа хила деза. Бюрократизмана, гІожала, сонтала вай советски вахара хьесам юкъе моттиг хила йиш яц».

Халкъа хьал-торо айяра дара я экономика эффективность лаккхьар, ерригача общественни производствана интенсификаци яр. «1981—1985 шерашка а 1990 шерата кхаччалца а СССР экономически социальни дегІайоалаяра Керттерча лостамаша» Іаламде дезаргда тІайоагІача пятилетке цу наькъагІа дикка дІахьалхашкахьа гІолга. Цу лоархІамеча партийни документа проект кастта ненатохаргья дерригача халкъо юкъергйолаш. Из дувцаро вай берригга экономически болх айбергбола вІаштІехьдаккха деза гІулакх.

Экономика айлар, цун эффективность хаддалаза юрзаенна я Іилма-техническа прогресс сихъярна. Іилма производствица дувзар, прогрессивни идейша цунна воздействии елга практически машинашкеи технологеи гІолла хулаш хилараш тІайоагІача пятилетке къаьстта уйла тІаахийта йоагІа машиностроенена. Дувкар да кертерера фондаш эрганхараи экономика тайп-тайпара доакъош технически эргадахарахи, транспорта, наькъий гІулакха, гІишлошъяра. Мехкдаьтта, газоаш, йигача, кхачан промышленности мел эша лаккха дикал йола машинаш хьанхоллараш. Къаьстта лоархІам болаш да юртбоахама лаьрхІа машинаш хьаеаяра тІехьадисар дІадоахийтара, юрта боахама машинаш, эгара хьалха хІаннарча хано дІа ма дехха йола лаьтто оаха трактори алет чулда комбайни ялар. Цо, белгалдир воакъоста Л. И. Брежнева, торо лургъяр юртбоахама производства эффективность айеча воккха гІа баккха.

ЦІенхастта уйла тІаахийта йоагІа доагора-энергетически бейдалеи базна. Цу даькъе дІахо а дегІаухаргъя атомни энерги, дукхагІа йоахаргъя Іалама газ. КПСС ЦК Политбюрос хьаллаьций Малхбузен СибарегІен мехкдаьттагазоин промышленность сихха дегІайоалара йоккха программа оттаяра йолаш предложени. Вокха лоархІам болаш лерхІ доагорен бийдалеи кхом бар.

Керттерча лостамашца оттаде лерхІ удобренеш, дІайийна хІамаш лорао химически средствеш, пластически массаш, синтетически хьасий, красителаш, бытовой химе товараш дукхагІа арахецар дукха хини дІахо дегІайоалаяра хьаддача гІулакхий комплекс чакхъяккха. ЛоархІам да капитальни гІишлош хьаьлаьенга, металлурге, арахьарча экономически бувзамаши гІулакхаш тоаде.

Производства эффективность лакхъяра, цун лерда тІа халкъа хьал-торо айяра хилалза даргдоаца уйла да халкъа боахамо [illegible] эргадоахаш тоадар. Цу боккхача а актуальни а темина юкъера воакъоста Л. И. Брежнева хьакъоастадир шидоаш: планированеи еча лаьрхІа йолча программех моттигера пайда эцарий централизованей демократически гІулакхаш лелаярех юкъера соотношени нийса хилийтара. Центра мара могаргдоц бІарчча цаІ хиларга хьежна халкъа боахама доал де, ведомствен [illegible] дениенте дукхьала латта, бакъда, экономико лерттІа болх белгеи дегІайоагІилагеи Іалашдера моттигера, къахьегама коллективай, боахамий кулгалхой инициатива дегІайоалаялза яргьяц. Цох латт демократически централизма — социалистически общество организацеи доал дарен керттерча принципа маІан 1979 шера июле тІайийцад КПСС ЦК-ии СССР Министрий Советеи боахама механизм эргайоахаш тоадара тІадерзадаь лоархІаме сецамаш. Декхар санна латт аьлча, из латт практике уж кхоачашдарах.

«Бе боаш дукха болх ба вай, — аьлар воакъоста Л. И. Брежнева. — ДезткъалагІча шерашка чакхдаккха деза экономика сихха дегІаяра наькъа тІа йоаккхилга, чІоагІа толуш айе еза къахьегама овсарлен дикали. Производствени толамаш дахара хилалза даргдоаца хьал де боахама балха боарам айбар, кадраш гІулакх довзаш, бехктокхам хеташ, инициатива йолаш хьалкхехьа».

1981 шера СССР экономически социальни дегІайоалаяра Паччахьалкхен план СССР Лаккхехьарча Совета сессе массаяа раьза а йолаш чІоагІъяьй, хІаьта из хІана, йолаш из дарра, закон а хинна дІаэттай.

1981 шера планои бюджетои Іалашду бІарчча хьайийцача берригача мехкех хІара республикаш экономика дІахо дегІайоагІилга, обороне чІоагІъелга, арахьара экономически бувзамаш шердалга. Іалаьмате дукха рузкъа хьожаду доагора-энергетически комплекс, юрта боахам, машинаш елга, транспорт дегІайоалаяра. Ресурсаш капитальни гІишлошъеча тІаерзаяра де дезараш белгалдаьд. Халкъа эша товараш арахеца промышленность дегІайоалаяра темпаш сихъяьй. Халкъа вахара хьал дІахо тоадара, Іилмаи культурен, образованин уйлахцІено лорарра дІахо дегІадоаладара тІаерзаяь социальни мероприятеш чакхйоахьяга белгалдаьд. Цу дерриге хьахьоах къахьегача сага, цун материальни духовни хьашташ Іаламдара парте йоахко елга.

Халкъа хьаьнтий йоакхо арах совгІа, парте а паччахьалкхен а кхы йоакхагІа йоакхо боецалга дика хов советски наха. Советски наха шотта дика хов цхьанна кхычо хІано а ца кхоллаш деррига рузкъа цар шоай къахьегамца хьанхоллалга, сага хьадаьр, хьанхоллар шора дац дІа-юха деньа йиш йолаш. Цудухьа ба уж Даьхе бахьанце, дола, шоай праз бахьанце хьинар ца кходеш къаьхьега уйла йолаш. 1981 шера план кхоакъало, бакъда реальни а кхоачашъялургйолаш а я. Цул задани кхоачашъяра организаторски балх лерттІа вІаштІехьбаккха беза, чІоагІа дисциплина тІахьожаш оттабе беза. ЛоархІаме да наьха къахьегама лаьнар айдар, бухсоцаш хьахулачоа, дикала хьаккхаманта тІаерзаяь йола социалистически яхь кхы а шерагІа йоаржаяр, дикагІйола опыт ма могга хьалхадар а дІайоаржаяр а. Халкъа рузкъа наькъа санна лораде, ресурсех кхетамца пайда эца беза, хІамаш хьурват ца даьца, доал ве дарца, бехктохкам ца хиларца машар боацаш къовсам лаьттабе беза.

Партийни организацешна шерра чакхйоаккхаш латт отчетно-хоржамай кампани, цу торо болаш, яра, критикани йиш партоганизацей балха ерригга оагІонаш, дика мел дар хьаллоаш, дика дасараш кхоачамбоацараш хьагучаддоал. Коммунисташа критически замечанеш ю, предложенеш тол. Царех хьем боацаш парта болаш де доагІар даро (хІаьта из ду дукхача партийни комитетана) собранех хьабоала пайда, критикан хьабоала пайда лаккбу.

Вай вахаре кхоачашдаза даргдоаца занек да парте бу болх наха дІабовзийтар. Массови информаце средстваша — печатьо, телевидене, радиос, пропаганда организаша болх тоабаьбале а, цар дукха хІама де деза идеологически, политико-кхетама болх дІахо тоабарах бола КПСС ЦК сецам бизза кхоачашбара.

Массови информаце средствиш декхарийна я цхьадаш парте отчетно-хоржамай кампанех дувца, КПСС ЦК Пленума, СССР Лаккхехьарча Совета сесса решенеш чІоартта халкъа гуманистически маІани долаш хиларах нах дІаккхетабе, уж шеко йоацаш кхоачашъяра нах оарцахдахача партеен паччахьаленней гІо де. Кхайоазув, телевидени, радио декхарийна я халкъа къахьегамен къовсамех сийле къаьгга массане кхетаергІйлачен тайпара дІахьокха, творчески дІадоладьяраш дикагІйола опыти хьинаре хьаллаца, кхоачамбоацаранта прагІа критика е, уж дІадахара гІо де.

Мехка берриге къахьегамхой ленински парте XXVI съезда кердача толамашца накъабоагІаргхиларах, хьатІайоагІача пятилетка хьалхарча шера план толаме кхоачашъяра цар шоай низаш, знанеш, опыт тІаерзаергхиларах ше чІоагІа тешаяга хьакхайкадир Пленумо.

Ленински парте кулгалдеш бола Советий Мохк 60-ча шерашка чубеннаб низ бола экономически Іилма-технически потенциал, башха-дикка, геттара лакха говзал йола кадраш йолаш. Октябра Даьхенна цо торо лу моллагІа дола, а эггара чоалхане гІара деккараш кхоачаиде, кхоаиента бІубенна хьежа.

(1980 ш. 25 октябре арадаьннача «Правда» тІара).

КЪАХЬЕГАМА КОТАЛО

Республика промышленносто ханал хьалха кхоачашъяьй итт бетта план

КПСС XXVI съездан Сийлахьбоккхача Октябра дерригача халкъа цІейнен даха ма доагГІара накъадахара тІехьа шерра социалистически яхь а йоаржаяь республика промышленни предприятей коллективаша керда къахьегама котало яьккхай. Ханал хьалха кхоачашъяьй 1980 шера итт бетта промышленни продукции дукхагІйола изделеши маьхала яхара план.

Планал совгІа мехкага кхы тІа кхоачаргья 15 миллион совгІа сома маьха тайп-тайпара продукци.

Итт бетта программа кхоачашъяьй мехкдаьтта доахараша, мехкдаьтта чакхдоахараша, энергетикаша, машинашъераша, яйгачен кхачани промышленноста а кхыча доакъой а болхлоша.

Яхье баьнараштa хьалха ба республика мехкдаьттахой. Цар планал совгІа Даьхенна лургда 35 эзар тонн мехкдаьтта, 35 млн. куб. метр газ.

ТІанйца социалистически декхараш сийленца кхоачашду «Красный молот», «Электроприбор», «Пищемаш», «Электроинструмент» яхача а кхыча а заводий машинашъераша.

Машиностроени металлообработкан болхлоша планал совгІа лургья 3 миллион сома маьха тайп-тайпара машинаши оборудовании.

Заводашкеи фабрикашкеи чакхйоахаш я арахецача продукце дикал лаккхъяра тІаерзаяь мероприятеш. БІарччча хьанйцача республика промышленносте тІолла паччахьалкхен дикала Знак йолаш арахеца продукци 30 процентага дІакховч.

Промышленни предприятей коллективаша, съезда хьалхарча вахте а этта шоай къахьегама низаш тІадерзаду 1980 шерен бІарччача пятилеткан план а тІайица декхараш а ханал хьалха кхоачашдара, яха ма йоагГІара КПСС XXVI съезд хьаеллара накъаяхара.

«КПСС XXVI-ча съезда — 26 хьинаре кІира» яхача деназагІа къахьегаш я «Трансмаш» яхача завода коллектив съезда хьалхарча укх деношка.

Яхье хьалха яьннай халкъа эша товараш дечча цеха комсомольско-кагирхой бригада. Бригада хІара члено денна тІехкхоачашъю смении нормаш. Къовсам лоаттабу балха дикали къахьегама овсарлеи лаккхъяр духьа. Царна юкъе а белгалбаьнна ба штамповщикаш, комсомольцаш Сиеенко Наташи Шамаев Алика.

СУРТА ТІА: комсомольско-кагирхой бригада членаш Н. Сиенкои (аьрдехьа) А. Шамаеви.

Н. ОКАРОВА сурт.

Парте планаш — халкъа планаш

ДИКАЧА ГІУЛАКХАЦА ХЬАЛЛОАЦ...

ЧІоагІа теркам тІабахийтан дегаш айдениа болаши йийшар тха завода къахьегамхоша КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленумеи СССР Лаккхехьарча Совета йиъалгІча сессеи материалаш. Къаьстта тха къахьегамхой дагара яр советски наьха хьал-торо айяра, цар чІоагІа хоатташ дола товараш дукхагІа арахецара Пленуме къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела воакъ. Л. И. Брежнева йоалаяь предложенеш, из гІулакх тоадара белгалдаьха гІулакхаш.

Тхо кхетадеш да из декхар толаме кхоачашделга мехка дукхача къахьегама коллективаех, цар хІара къахьегамхочох тийша хургдолга. Цу даькъе оаха а тІайийцад тхоай керттерча продукцел совгІа халкъа чІоагІа эша товараш арахецара декхараш. Йис бетта продукци йохкара задани 100,4 процент къахьегама овсарле лаккхъяра 102,4 процент кхоачашъяьй оаха.

КПСС XXVI съезда даха ма доагГІара накъадахара яржача яхье хьалха латт Гечебаев Юреи Даниленко Юреи кулгалдеш йола токарийи сборщикийи бригадай коллективаш.

ХІана тха агитатораш, политинформатораш цехашка, участкашка къахьегачарна пленумеи сессеи материалаш дІайовзийташ ба.

А. ГОРБАКОВ,
«Автоспецобор удование» яхача опытно-экспериментальни завода парткома секретара заместитель, керттерча инструктора заместитель.

ДЕГ ТІАРА ДОАГІА БАРКАЛ

Вай парте а правительства а чакхйоаккхаш йола хІара мероприяти советски сага вахар тоадара, цун къахьегам аттагІеи беркатегІеи хилийтара, тІема моргаша сигале къайлайоахаргйоацаш машаре дахилга хилийтара тІаерзаяь я. Цунах советски наха дега боккха салоІам хул, хьинарегІа къахьега дог доагІа. Цу мероприятех лаьца мутІараш цкъа а шозза а деша безам болаш хул. Иштта, чІоагІа уйла тІаахийта бийшар аз КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленума сецам, цига Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева даь къамаьл, итталагІа хержача СССР Лаккхехьарча Совета йиъалагІча сесси решенеш. Іалаьмате чІоагІа дог гІоздоах цу гІулакхаша, чІара советски саг дІаккхетаву вай общественна эггара хьамсарагІа дар советски халкъа ираза вахар хиларах. Аз дег тІара баркал оал хьамсарча партена, Советски правительствана сай а дерригача советски халкъа а цар иштта чІоагІа йоакхо еш хиларах.

М.-С. ПЛИЕВ,
кадархо.

1981 ШЕРА ЗАДАНИ — СЪЕЗД ХЬАЕЛЛАЧА ДЕНГА

Укх тІехьарча шерашка каст-каста республикански а ерригсоюзни а яхье котъенлаш хьайоагІа Нохч-ГІалгІай гІишлошъяра управлене коллектив. Уж коталонаш яхара эггара доккхагІа дола даькъа юкъекхуьхь хІанзале шоай пхе шера планаш кхоачаш а из цхьайтталагІча пятилетка чотагІа къахьегача бІаьш болча хьалхалаттараша, итташ йолча бригадаша.

ИттагІа пятилетка кхаь шерен ах шерен кхоачашъе карагІдьянад Социалистически Къахьегама Турпал Хаджиев Шамсуди керте латтача бригадана. Ханал дукха хьалха 1976—1980 шерий заданеш кхоачашъе аьттув баьннаб Г. Е. Переловича кулгалдеча СМУ-6 плотникий, Л. Д. Панченкос кулгалдеча СМУ-9 асфальти бетони кхарий, Р. Исраилова, Г. Гишаева кулгалдеча «Чечингстройтранс» ПАТО водителий, Р. Сайфутдинова кулгалдеча СМУ-8 каменщикий бригадай.

Царех цхьайолча коллективаша хІанз шоашта декхар тІайийцад цхьайтталагІча пятилетка хьалхарча шера задани КПСС XXVI съезд хьаеллалда, ди тІаотташ кхоачашъергъя аьнна.

С. ЩАБНЕВ.

БЕНЗИНИ ГАЗИ — ПЛАНАЛ СОВГІА

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 63 шу дузарга КПСС ЦК-ас даьча ТІахьехамашта къахьегама толамашца жоп лу «Грознефтегаз» яхача мехкдаьттагазоин управлене коммунистически къахьегама коллектив.

Пятилетка чакхйоалача шерен бІарччача пятилеткан заданеш ханал хьалха кхоачашъяр духьа лелаю социалистически яхь лаьгІ ца а йолийташ къахьийгар коллективо сентябре а.

Цу бетта планал совгІа яьккхар йиъ миллион кубометр мехкдаьттаца йоагІа газ 1552 тонн стабильни йоаца газоаи конденсати. ХІаьта йис бетта яьккхай 23,3 миллион кубометр мехкдаьттаца йоагІа гази 11,2 эзар тонн стабильни йоаца газови конденсати. Шу хьадоладелча денз лаьрхІача къахьегама овсарле 101,3 процентага кхаьчай, шера декхараш ва лаьрхІа хьинар 100,7 процент йолча мете.

Газовикий гІулакхаш дика лел октябре а.

Яхь лелаерашта юкъе хьалха латт коммунисташа В. Г. Заругаевеи А. П. Жучковеи кулгалду 2-гІеи 4-гІеи цехаш.

Смении задани 145—150 процент кхоачашъю къоначо инженера Бажанов Владимира смено.

Съезда сийна лаьца вахта хьинаре лелаю компрессорий машиниста Халидов Эмеде, оператораша Баева Любова, Сотникова Татьяна, газ йоахача оператораша коммунисташа Магомедов Керим, Черникова Мариас, слесара Лисицкий Анатоле. Цар йоаш шоаш йоакха продукт, технологически оборудовани сеца латтийташ.

А. ТИЩЕНКО.

Кхоана-комсомол хьаль Ди

КОММУНИЗМАГАХЬА ГIА БОАХ КЪОНАЛО

Художника И. Коминарца плакат. «Плакат» яха издательство. **ТАСС фотохроника.**

Ленина васкеташта ТЕШАМЕ ДА

Хlара доагlачи дено гаргадуг вай КПСС XXVI съезда. Дерригача советски халкъо а санна, республика комсомолой кагирхошей цун на баха ма боаггlаре накъабахара хетаду шоай къахьегама толамаш, хьинаре дакъа лоац парте XXV-ча съезден ВЛКСМ XVIII-ча съездой белгалъяь социально-экономически программа кхоачашъеча. Кароре шу республика кагирхоштен мехкараштен къаьстта белгала да укх шера Нохч-ГIалгlайчен комсомола 60 шу дизар республико лездаь хиларца.

Иштта хlанз а, Ерригасоюзни Ленински Коммунистически Кагирхой Союз хьаь 62 шу дизара накъаболхаш, шоай дикача традицешта тешаме болча — вахерча дезача деношта кердача къахьегама толамашца накъаухаш ояьал йолаш болча вай республика комсомольцаша, кагийча нахеи мехкарашеи, берригача мехкарчар а санна, дошхий толамаш даьхад КПСС XXVI съезда баха ма боаггlара накъабахар дукъа лелаеча социалистически яхье.

Комсомол массаза хила в хиннаб, хург а ба коммунизм хьалъеча хlанзарча этапе лоархlаметlара политически, экономически, социальни декхараш кхоачашдеча кхолламий хьинаре низ, леналца кагирхой вlаштlехьбоахар, парте гlулакх дахьа ма доаггlара дlахоккухьар.

Бокъонlа кхоачашдеш да КПСС ЦК июньски (1980 ш.) Пленуме Леонид Ильич Брежнева аьнна дешаш: «Парте кердача съезди еш йола кийчо — из я коммунистий санна, иштта парте боацарий а политически къахьегамен хьинар айдара низ бола рычаг».

«КПСС XXVI-ча съезда — 26 хьинаре кlира» яхаш девиз а йолаш шерра социалистически яхь а йоаржаь хьинарeча вахте этаб 130 эзар совгlа комсомольцаш, кагий нахи мехкарий, 789 комсомольско-кагирхой коллектив. Дукха комсомольски организацеш, «10-гlа пятилетка толаме чакхйоаккхаргья, КПСС XXVI съезда деха ма доаггlара накъагlоргда» яхача доккхийча гlулакхий эстафетана ихьатарра юкъе а яха, пхе шера задани ханал хьалха. ВЛКСМ хьаь ди хьатlаотташ кхоачашъе ланрхlа я, царех дукхачар хlанале а рапорташ деннад из кхоачашъярах.

Царна юкъе я «Оргтехника» яхача Грозненски производственни объединене, «Электроприбор» яхача завода, «Грозэнерго» яхача объединене, «Промавтоматика» НПО, Ачхой-Мартановски района «Новосельский» совхоза, кхыйола коллективаш. Тlехдика къахьегарна шоашкара хьо кхам гойт № 16 йолча «Северная-Минеральная» яхача буровойрча комсомольско-кагирхой бригада, «Северная-Старогрозненская» яхача № 2 йолча бурундеттача бригада членаша. Нохч-ГIалгlай гlишлонъяра управлене СМУ-2 Социалистически Къахьегама Турпала Ш. Хаджиева кулгалдеча бригада гlишлонхоша, Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент» яхача назрановски заводера СССР Лаккхехьарча Совета депутат Дзармотов Муса керте латтача токарий бригада членаша, Малгобекски АТП транспортникаша, дукхача кхычар.

Социалистически яхь дина вlаштlехьалкхой Октябрьски, Гудермесски, Ачхой-Мартановски, Назрановски районий организацешка. Яхье баьпнараштa юкъе хьалхабаьнна болх Ленински комсомола преме лауреаташ Лихоман Николай — Старогрозненски УБР-ера бурундеттар, Астамирова Аьсет — Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза доярка, Кагерманов Бек-Хан — Нохч-ГIалгlай гlишлонъяра управлене СпецСМУ-10 монтажник, СССР Лаккхехьарча Совета депутаташ Арсамаков Ахьмад, Феногенова Надежда, дукха кхыбараш. Комсомольско-кагирхой 160 бригадо, 7 эзар совгlча къонача къахьегамхоша Ленински комсомола юбилей хьатlаотташ кхоачашъяьй пхе шера задани.

Сийлахь-боккхача Октября 63 шу, ВЛКСМ 3-ча съезде В. И. Ленина къамаьл даь 60 шу, дегlаевана социализма мехка Конституци тlаийца 3 шу дизар санна долча дезача деношта никъадахара еча кийчоно къахьегама хьинари дета ши чlоаггlа айдаьд кагийча нахеи мехкарийи. Цукха тешал ду, цу деношта хета даь дукха хо йоашаш даьча комсомольско-кагирхой субботника итогаша. Цига дакъа лаьцар республикерча 233 эзар эlамигача сагой йоlой, цу даькъе 124 эзар комсомольцо. Цига даькка 37 эзар совгlа сом солидарноста фонде дlачуденнад.

Теркал да сий иштта йиш яц Грозный станце вагонни депона реконструкци ена шефство лелаега шоашта дlатlаийцача «Трансмаш» завода комсомольций инициатива а. Цу гlуланка комсомола комитета (секретарь Н. Шишханов) вlашагlъеллай комсомольско-кагирхой бригада. Цо декхар тlаийцад КПСС XXVI-гlа съезд хьаелла ди хьатlотташ цу организацена чоалханеча чертежаш тlера чlоаггlа лоархlаме конструкцеш деталаши хьае. Из инициатива хьаллаьцай «Автоспецоборудование», «Красный молот» яхача заводий кагирхоша. Уж тайпа масалаш кlезига дац.

Кагирхой квалификаци, технически знанеш, балха профессей, къахьегама дикагlа йолча приемашта еза пропаганда лоархlам лаккхара эффективни средство а хинна дlаоттай кагирхой профессиональни говзала конкурсаш. Алхха укх шера царна юкъе дакъа лаьцар республикерча 15 эзар совгlча кагирхоша. Республикански конкурсашка котбаьннараша дакъа лаьцар Ерригасоюзни зональни конкурсашка. Дукха ха йоацаш г. Ленинграде хиннача Ерригасоюзни конкурсера бена дика къаь ба вайгара вахийтача викало «Красный молот» заводерча къонача газоэлектросварщико нов. Гужаев 3-гlа моттиг яккхар. Иштта дукха ха йоацаш профтехобразованни дешархошта юкъе «малярстроительный» яхача специальностагlа г. Грозне хинна Ерригасоюзни конкурс а болхлой когачетта дlаоттa хьакъ долаш бараш кхебара гlулакха вай республика сий лакхдалер мара кхыча тайпара лархlа йиш йолаш яц.

Къахьегама овсарле лакхьар дукха кхоиам лоаттабера комсомольски организацеша беча балха тlа йоккха моттиг дlалоац кагирхой iилма-технически кхоллама хьажаро. Цига дакъа лоац республикерча 73 эзар кагийча нахеи мехкарашеи. Хlара шера 3 миллион сома экономически эффект а йолаш рационализаторски предложенеши изобретенеш тел къонача новаторашa. Къаьстта терко е мегаргболаш ба «Промавтоматика» НПО, Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент» яхача заводе, Малгобекски АТП, СССР 50 шу дизара цlерагlча химзавода, кхыча предприятей къонача специалистий болх.

Доккхачеи лоархlамечеи гlулакха шошка фу лугарда хьажа лаьрхlача республикерча дукхача кагийча нахаи мехкараштеи гражданственностех деналех шаьла а хинна дlаоттай Ерригасоюзни комсомольски гlишлош. Алхха укх шера БАМ, Волгодонски «Атоммаш» яха завод санна йола мехка лоархlаметlара гlишлош. Малхбузен Сибаретlара объекташ хьалъеча болха шийдикагlа бола викалаш — 75 саг — накъьабахьар республика комсомоло 1980 шера 26 октябре.

Доккха да хальхьа боахам дегlабоалабеча студенчески гlишлоиъяра отрядаша лоаца дакъа а. Цар визвла кхоачашдаьд республике 600 эзар совгlча сома мехка гlишлой-монтажни балхаш, хьагул а яь чакхъяьккхай 6 миллион гарггача сома мехка юртбоахама продукци.

Карарча шера хьинаре болх баьб республика юрта боахама къахьегамхоша. Укх шера ялаташ чуэцача дакъа лаьцар 300 гарггача комсомольско-кагирхой экипажон агрегатон. Башха-дика толамаш даьхад къонача комбайнераша Сунженски района XX партсъезда цlерагlча колхозерча Зорин Владимира, Шелка района «Шалинский» совхозерча Абдулаев Ярагlе, Хамзаев Султана, Гудермесски района «Гудермесский» совхозерча Тарамов Хьусейна, Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхозерча Зурабова, дукхачо кхычар.

Укх шера дика толамаш даьхад къонача хьайбаш лелладераша. Цу хьакъехьа дийцар укх деношка хиннача «Хьайбий боахам — комсомола лоархlаме гlулакх» яха болам дlахо дегlабоалабаран организахаш тоабаран яьча республикански комсомольски активе. Къонача доаркашта юкъера гучалер эггара хьалхара пятитысячникаш — царех я Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозера Астамирова Аьсет, Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхозера Дарбекова Зине.

Дукхагlа хиннаб шера 3—4 эзар килограмм шура йоахаш бола доркаш. Царна юкъе я Урус-Мартановски района «Горец» яхача совхозера Кабелиева Минат, Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхозера Дугиева Субейла, Шелка района «Южный» совхозера А. Самоулина, Науреки района Ленина цlерагlча колхозера Заварыкина Любовь, дукха кхыбараш.

Республика комсомольски организацеша чlоаггlа болх бу кагийча нахаи мехкараштен идейно-политически нравственни кхетам балара. Цу гlулакха пайда ба комсомольски политически экономически дешари система, Ленински зачет, общественно-политически чтенеш санна йолча балха формаех. Берригача организаторски идейно-кхетамеи балха юкъе лоархlаме моттиг дlалоац республика комсомольцаштен кагирхоштеи хальнъий доттагlала, советски патриотизман пролетарски интернационализман уйлаца кхетам баларо. Республика школашка, училищашка, техникумашкеи вузашкеи, колхозашка а совхозашка а, промышленни предприятешка болх беш а интернациональни доттагlала 406 клуб, кагирхошта интернациональни кхетам баларе 178 совет.

Комсомольски организацена чlоаггlа уйла тlайохийт массе четте физкультуре спорти дегlайоалаяра. Республикерча бераштен кхувш боагlараштен боккъонца дола цlей а хинна дlаэттад футболах «Кожаный мяч» яха ВЛКСМ ЦК клуба оприя яккхара йола XVI-гlа Ерригасоюзни финальни яхьаш г. Грозне чакхъяьхар. Из сий дола трофей яьккхар вай республика Шелкарча «Сокол» яхача командо.

Белгалдаккха деза, областной комсомольски организаце балха тlа хlанза кхоачамбоацараши къоастаяиза йиса проблемаши хилар. Цу гlулакха хlанзтал тlехьагlа бе безаш дукха болх ба тха. Тха терком цуна тlабораьу хьамсарча Коммунистически парте, КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленуме къамаьл деш Л. И. Брежнева белгалъяьча выводашеи декхарашеи.

Республика комсомоли кагирхойи кийча ба 10-ча пятилетка декхараш толаме кхоачашдара, КПСС XXVI съезда баха ма боаггlара накъабахара шоай дерригa хьинар, низаш, знанеш тlаяхийти.

Х. ДЗЕЙТОВ,
ВЛКСМ Нохч-ГIалгlай обкома секретарь.

БIУБЕНИЙН ХЬАЛХАШКАХЬА

1976 шера № 12 йолча Грозненски профессиональни технически училища чакхъяьккхачул тlехьагlа мугlарера болхло йолаш кондитерски фабрике балха ера кхуш йоагlа йоl Шептукаева Алла Мусаевна.

Конфеташта чуэкка повидла кхехкаеча цехе балха хьожайир из юкхьанна. Бlарг тlера ца боакхаш дуйне Аллас дукха шерачи хьалхагlа дено ца балха боахкараша болх мишта бу повидла кийчъеш тохача шекара боарам мел хила беза. Кхьметтел цlаяхача цlа гlа а йитацар по балха уйла. Цун безам бар ше хьалаьца никъ бизза дlабахьа. Цудухьа денгаре денга говзал лакхъей хьайоагlаш йолча Алла Мусаевнай хьинар долаш а из балха тlаккхуаш а хилар зийнача кулгалхоша «варщик начинник» яха бина бехктокхаме болх дlаьара а бенна дlаоттайир из. Цига а кхы къинар тъьгlа деш шийбалхи нормаш кхоачаш а тlехкхоачаш а ер хьайоагlа нов. Шептукаева.

Карагlдаьнна чу тlа саца, lомадаьчох кхочамбе дага ицар Алла Мусаевна. Цо теркалдир, оцъаза цхьаьцa бахьанагlа шоай болхлос балха хьа ца воагlаш висача, цун когаметта дlаоттаве из говзал йола кхыккхе саг воацаш шоеш дусаш хилар. Тlаькха цнй дагахьа дош делар цо: тхоай балха тlа тlа lомаеш цхьаккха процесс ца йита, аьнна. Хlаьта по из дош диза кхоачаш а дир. Цудухьа хlана хьаьгт долча процесса тlа болх бе хоаш я комсомолка нов. Шептукаева.

Къонача йоlий хьинар общественни балха тlа а гуш да. Фабрика комсомольцаша шоай вожакалла хержай нов Шептукаева Алла Мусаевна, хlаьта коммунисташа КПСС члена кандидаталле дlаийцай.

Кагирхошта юкъе меттел, вун сий ду фабрика ерригача коллективо а. Царна хоаш из хьинар а кхетам а болаш йола йоl ше хьалаьца никъ тешшамеи бlубенеи дlахьоргболаш йолга.

А. ПЛИЕВ.

СУРТА ТlА: начинка еш яр А. М. Шептукаева.
И. ПЛИЕВА сурт.

КОМСОМОЛЬСКО-КАГИРХОЙ БРИГАДА

Вай республикерча бурув деттача бригадашта юкъе эггара дикагlа лоархlачарех ца я Старогрозненски бурув тохара балхий управленера буровой начальник, къона коммунист Залялутдинов Тlахlир Кашафович керте латтача № 1 йолча «Северо-Старогрозненски» яхача буровой комсомольско-кагирхой коллектив. Иттлагlча пятилетка шерашка цхьаккха шу дlададхийтадац по паччахьалкхен плани тlаийца декхараш тlехкхоачаш ца деш. Цудухьа бурув тохара пхе шера плани укх шера задании эггара хьалхарчарца кхоачаш а яь, цхьайттагlча пятилетка чотагlа яьахьегаш ба буровой комсомольцаши кагирхойи.

Шера пхи эзар метр бурув тохара, цхьан шерен ах шерен скважина йистеяккхара дlайолаь инициатива эггара хьалхарчарца хьаллаьцарехи цу даькъе шоеш тlаийца декхараш кхоачашдаьрехи ба бригада комсомольцаши кагирхойи. Цхьайтта беттех кхаь дийнахьей пхи эзар метр бурув тохарах рапорт делар цар.

Шин-шегlа хьахиннадац уж къахьегама толамаш. Цун керттердар да буровой коллективо цнй къахьегам кхетамца вlаштlехьбаккхар, бурувдеттарий кадраш йоагl-йоагlача дlайийсъяр, паччахьалкхен плани тlаийна декхараши толамца кхоачашдара хlаране шийна тlалатта бехктокхам кхетабеш хилар. Шоайла барт-цхьоагlо йолаш, безаме, тlера болча нахах вlашагlъехнай сменаш. Денна итогаш ю ихьс льинача сменаша, дикагlйола опыт дlа-юха йоаийт. Бригада керттера ина а хиннa хlаттаб коммунисташ, укхаза дика гlулакх дlадоладераш, комсомольцаштеи кагирхоштеи кхетам лураш уж ба.

Буровой коллективе хаддаза беш ба кхетама болх. Хlара бетта партийни комсомольски собранеш ю бригаде, цига анализаш ю буровой коллективо беча балха, гучадоах балха тlа кийсу кхоачамбоацараш, уж цlендаь дlадахара шоайла дага а боалаш де деза балхаш белгалдоах бурувдеттараша.

Коллектива барт чlоагlбер, уж вlашауззар буровой начальник Залялутдинов Тlахlир Кашафович. Каст-каста бурувдеттарешца къамаьл хула цун цар быта, вахара хьалаш довза гlерташ.

Керда балха эттачи цхьа говзал лакхъераш, царна коллектива а шоаш караладаьца къахьегама никъ а безабоийтараш ба кагирхой къехамчаш. Кагирхошца дукха болх беш бола къахьегама ветеранаш кlезига бац укхаза. Царех ба мастер Гриль Тимофей Григорьевич, бурувдеттараш Морозов Алексей Михайлович, Моллаев Гlайрбик, кхыбараш. Цар доr раьза долаш дlадоккайт коллектива вахар, цар кхоачашде дезаш хьалхашка латта декхараш, уж кхоачашделга хьалех буровой коллектива хlара членагара. Цунца цхьана шоайла дикагlа бова уж, lомалу коллективера порадок лорас, шоай декхараш цlенех дизаи кхоачашде.

Бригадера дукха барош заочно техникумашка дешаш ба, вожаш сайрийнара ниоваш чакхйоахаш ба, дlахо а деша дага ба школаш чакхйоахаш бераш. Хаддаза йоакхо ю укхаза бурувдеттарий быта. Даим болх беш я душ, башха-дика столови, цlе уголок. Лоацца аьлча, буровой начальника Тlахlир Кашафовича лаьттан чонао техкаранта мел ший хьелаш lалашдаьа. Цу гlулакхо торо лу комсомольско-кагирхой бригадана башха-дика къахьегама толамаш даха.

Ткъаь итт шу совгlа ха мара яьннац Тlахlира. Иттех шу мара дац из бурув деттача къахьегаш вода. Цу шерашца бурувдеттачуи гlонагаре коллектива кулгалхочунга хьачал Тlахlир Кашафович. Цо кулгалхо ва яхаш кхеа кулгаш а дехна лелачарех вац из. Массала а бригадерча бурувдеттарашта хьокхам а телаш, халагlа йолча участка къахьегаш, болхлошта эшаш доне гlо-ирагаьостал дена дуз хьа...

Б. КОСТОЕВ.

ГIУЛАКХ КХЫ А ТОАДЕ ХЬОЖАРГДА

КПСС XXVI съезд хьела дя гарганхоачача хана хьинар ца кходеш къахьегха колхозхоша. Колхоз керттерча даькъе хьайбай боахам лелабеш я. Хьайбаш лелладераша кхетаду из доши экономически боккхача лоархlаме хилар, цудухьа кертте ра уйла тlайохийт из кхоачашдара, тlехь-тlехьа дукхагlа кагирхой юкъе а озаш.

Шурий-товарни ферма кхоъ я колхозе, хlаьта цига къахьегарах 70 процент кагирхой ба. Царех дукхагlа бараш юкъара-юкъерен лаьрхlа юкъерен образовани йолаш ба, цудухьа царна лоа болх кlоаргlагlа lомабелга кердадараш доазилга. Из кхета а деш, партийни организаце чlоаггlа уйла тlайохийт дуйнен тlа а вай мехка а лоархlаметlарча гlулакхашта уж духхlабаьнна хилийтара — коммунистехи комсомольцехи болча агитатораша дика чулоацам бола лекцеш еш. Шоай мукъача хана дика кийчдаьча культура Цlагlа салаlа йиш я кагирхошка. Укхаза а гlадбахе тlаэц уж, царна мел эша хьалаш хулийт къахьийга чубаьхкача дика салаlара.

Къахьегамхоша салаlарах дола дешаш къоастадара тlаерзальча цу ерригача мероприятена дика влияни ю къахьегама овсарле лакхьяра. Барт тайпа болх бу кагирхоша, кхуваш боагlараштa кхетам балара гlулакха кlезига къахьеганза болча шоай хьехамчел дукха тlехьа да а бусаш. Царех ба машинаша доахан детта говзанчаш А. Асангиреева, Б. Мамаева, кхыбараш.

Кагирхоша доаза толамаш геттара дика хьахьокх тха колхоагра къона доярка комсомолка Астамирова Аьсет Ленински комсомола преме лауреат, хlаьта Амриева Раиса РСФСР Лаккхехьарча Совета депутат хиларо.

Белгалдаккха деза, партей правительствой шоаех бенна боккха тешам кагирхоша боац бeт хилар. Масала, тха ферма комсомольско-кагирхой а механизированни а я. Колхоза къахьегама вахара юкъе хьинаре дакъа лоац хьайбаш лелладераша. РКСМ III-ча съезде В. И. Ленина къамаьл даь 60 шу дуза ди тlаккхоачаш субботник а даь, цига даькка 130 сом солидарноста фонде дlачуделар.

Ферма комсомольски группо чlоаггlа уйла тlайохийт социалистически ять вlаштlехьъяккхара, хьалха латта опыт дlайоаийтара. Хlара къахьегама ди чакх массаза доал «Молния» хьалтох цlеча уголке цу дийнахьа мел даьр тlа а вадийя. Ферма кагирхошна шоай дьехамчаи дукъе бех доккхагlдола социалистически декхараш тlа а ийце.

Комсомольцаша хьаккхуь ферме журналаши газеташи. Кlиргагlа шозза ферме йоагlа дlа-хьа уха киноустановка. Из дерригa а, бакъдар аьлча, чlоаггlа лоархlаме да къахьегама овсарле лакхъяро. Иштта да хьахиннараш: 3 эзар метрага кхьчаб тахан доаркаш — А. Асангиреева, Б. Мамаева, А. Астамирова, А. Хамзатова. lаьсий лелладеш йолча В. Н. Линовас хlара деннем биъсашен 700 грамм дулх тlаккхетийт планагlа хlара lаьса тlаккхетийта дезар 450 грамм мара доацача. Бакъдар аьлча, уж толамаш доахача доакха дакъа даьлад ферма доахан кхоабараша — А. Кузменовеи Х. Евлоевеи.

Йоккха ферма я тхаар. Къахьегаш 120 саг а волаш, хlаьта царех 9 коммунисти 22 комсомолецши ва. Коммунистий группана керте латт ферма къона зоотехник. Групкомсорг я Амриева Махьмада Раиса — РСФСР Лаккхехьарча Совета депутат. Тха фермо тlаийца социалистически декхар да хlара кхоабача lатта лоархlаш 2500 килограмм шура яккха, паччахьалкхенга 1800 тонн йоккха аьнна. Таханарча денга яьккхар 2089 килограмми паччахьалкхенга ехкар 1415 тонни а.

Бакъдар аьлча, цу цифраша хьахьокх тха ферме гlулакхаш во ца лелаш хилар. Цхьабакъда боахам бlарчча хьайийцача, иштта дика дац хьал.

Деррига а тха телхар тоъал доакъар ца хилар да. Терггlа вlаштlехадаьккхадац доакъар lалашделгeн фермашта хьатlаозилгeн. Комсомольций йиш яр доакъар кийчдари балхо шефство лелае, вешта аьлча доакъар lалашдергдола комсомольско-кагирхой звенош вlашагlйохка, тlаккха дукха а лакхагlа хургбар хьайбай боахам доакъарашна lалашбара хьалхара специализированни звеньяй бехктокхам.

Уж кхоачамбоацараш дlадаларо тхона толо лургьа къахьегама овсарле кхы а лакхагlа айе, доаркайи скотникийи балха хьокхамар лакхде, цу тайпаоа. КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленуме хьалхашна оттадаь декхараш диза кхоачашде а мехка коммунистий форума даха ма доаггlара накъадаха а.

М. ГАЛАЕВ,
Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза комсомольско-кагирхой ферма заведующий.

КПСС XXVI съезда накъадолхаш

ЭГГАРА цlенхашттара ПОЛИТИКА

Юкъера лаьрхlача дийнахьа хьаль а яьхе гражданашта чубаха дlалу вай мехка 5500 квартира. Цунга хьежжа 160 миллион, е Советски Союзе бахача наьха цlе даькъах кхо дакъа кердача квартирашка чудаьннад тlехьарча пхийтта шера, шоай фусамий хьалаш тоа а деш.

Цу факташа хьахьокх КПСС а Советски паччахьалкхено а дерригlа чакхйоахача социальни политика тенденци.

КЪАЬСТТА НИКЪ

63 шу гаргга хьалха доал шийна бе деллача ленински партена башха йlаьхий йоаца тlехьале йитар российски царизмо. Цу тlа а экономика йохаь яр дукхача шерашка даьттача империалистически гражданский тlемаша, хlаьта иштта малхбузехьарча «демократаша» вlаштlехьъяьккхача хиннача интервенце а. Лоха алапеш, дилла а тlалаьтта бе болх боацаш висарах бола кхерам, геттара къе хинна чубахача моттигий хьалаш, дукхa бераш доаш хилар — из буржуазно-помещичья строй хиннача хана мехка баьхача дукха а дукхагlа болча нахагв хинна хьал.

Социалистически революце керттера декхар даттар, наьха моллагlча цхьаи группа дар а доацаш, берригача къахьегамхой вахар тоадарах. Из берригача наха эшаш а лоаш а дола хlама дар. Цудухьа Коммунистически парте Советски lаьдала, дерригача халкъо, бокъоалдар аьлча, lалаьмате дукха болх бе бийлар экономика социалистически новкъа эргалкхара, промышленноста керда доакъош хьадара, юрта боахам, наха гlуланхаш дара сфера, кхыдола доакъош дегlадоаладара, берригача бахача наьха вахара боарам хаддаза лакхбара эша хьалаш хьадара.

Халкъа вахара боарам лакхбара наьъаш белгалдоахаш, парте ларде лувцар массехк принципиальни установка. Ераш яр уж: материальни а духовни а даькъерча советски наха эшаш дарий ерриrа комплекс царна хилийтарна дегlайоалаяри, къахьегамхой ерригача группай вахара боарам хаддаза лакхбе гlертар, доходаш лохагlа йолча группай вахара хьал лакхагlча темпашца дегlаухилга lалаш а деш. Лаьца хинна никъ бар, хlаравар ший къахьегамах хьахур совданкхар шийна материальни гlойленна хиларах тешавара принцип ларде а лувнаш, халкъа вахара боарам общества чура ресурсий чотах лахбелга lалашдар.

КЮАРГА ЛОСТАМ

Социалистически революци хинначул тlехьагlа адамлен исторена чухь дукхьашха караерзай материальни производство къахьегамхой вахара хьал лакхдаре декхараштa. Из дар В. И. Ленина кертагlдаьхкача тайпара, паччахьалкхен lаьдал бе деллачул тlехьагlа продукташ арахецилга алсамдаккха а «общества производительни низаш lалаьмате боккхача боарамага кхачале а» (ПСС, Т. 44, оагl. 348) гlерташ йолча болхлой класса оалаигарча хьешташтa ма яшшара.

Бакъда, керда общество хьалъе доладеннача хьалхарча этапашка вай дийзар низи ресурсаши керттерча даькъе еза-йоккха индустри, машинаш яр, хlаьта, фашистски Германе болаьбьча биреача тlемо хьаьсеккхача тайпара, Советски паччахьалкхе ше йолаш хилар шоеех тийша хинна кхы мелдар хьадарга даьхийта. Цхьабакъда, халданза дегlаухар советски экономика масштабаш тоаран.

60-гlа шераш чакхдоаллаш йиш хилар къахьегамхой материальни тоорн культурни боарами лакхбара проблемаш къестаеча кlоаргга лостам бе. Дегlаухаш латта советски наха эшараш тlа-тlа дукхагlа хулийталга кхьарчал доацаш КПСС практически политика хьаьметтe дlаотт. Из гуш да кlеслагlчеи иттлагlчеи пятилетнай керттерча декхарех йолча формулировкашка. Цар тlа хьалхарча плане оттадад общественни производство дегlайоалаяра, къахьегама овсарле, балха эффективности дикали лакхъяра наькъаца халкъа эшаш дола материальни культурни хьакъехьара хlамаш тlа-тlа дикагlа lалашдара декхар.

Из бахьан долаш тlехьарча шин пятилеткагlа тlа а кийца толамца кхоачашйир шоай масштабашеи кlоаргалгеи дилача шоай тайпара яраш советски обществ дерригача исторе хиланза йола социальни программаш. 1971—1975 шерашка къамал доходаш — мехка общественни руркъа керттерча хьокхама — 80 процент совгlа долча даькъах юкъарчал доацаш вахара хьал тоадара пайда ийцаб. Иттлагlча пятилетка шерашка потребление фонда кхы а дукха миллиардаш тlаеттаенияй.

ВАХАРА ХЬАЛАШ ЭРГАДАЬХА ТОАДЕШ

Малагlаш да КПСС социальни программо чулоаца наьха вахара хьал эргадаьккха тоадара даькъера лосташ? Уж да эггара хьалха гражданашна буа кхача тоабар, халкъа эшаш дола товараш дукхагlа арахецарий пар дикал лакхъяон, наха эши гlуланхаш ду сфера дегlайоалаяр, чубахача моттигий хьалаш тоадар, къахьегамен салаlарен хьалаш, диахцlено лоралро система, гонахьара ге лорабар эргадаьккха тоадар. Царех хlара лостама даькъе доатуш йола прогресс хиннай.

Юртбоахама производство дегlаяро торо хилийтай баха нах кхачан продуктаца lалашбара боарам лакхбе. Нагахьа санна 1965 шера сага сих лоархlаш шера дийна дулх 41 килограмм, чкъаьра — 12,6, шура — 251, баьцадаараш — 72 соми комараш 28 хиннале, 1979 шера уж хьокхамаш лакхагlа дар дулха — 41 процент, чкъаьраштa — 32, шурийна — 27, баьцадаараштa — 32, соми комараштеk — 36, хlаьта фуагта — 88 процент. Цуница цхьана кlезигъечнай юа маькхи ковртолашки сага денна йола ерригa кхачан калорийность 3200 калорега кхаьчай хlача. Керттерча кхачан продуктай рознични мехкаш СССР стабильни хилари хlаьта болхлойи гlуллакххойи алапеш цакаддаш дегlаьхари бахьан долаш (1965 шера юкъера лаьрхlача бетта 96,5 сом дар ит, хlаьта 1980 шера аьхки — 168 сом), халкъа вахара боарам лакхбенна хийф гуш да.

Дика бериат даьннад КПСС социальни политиках къахьегамхой промышленни товарашца lалашбара даькъе а. Нагахьа санна 1965 шера бlаь дезала 24 телевизор, 11 халодильник, 21 бараккаш лутта машин кхоачаш хиннале 1978 шера уж цифраш укх тайпара яр йоагl-йоагlча дlаьийбийча: 89 (хlача москве - 96), 78, 70. Дуккха а дукхагlа ийдаьа кlалаш, дукха культурно-бытовой а боахаме эша а товараш, 1965 шерагара лаьрхlача шер-шера 10—11 миллион сага тоаду шоай чубахача моттигий хьалаш. Хlаьта квартирах лумах 1928 шера дене хуца ца душ хьабоагlа, дезала тlайоагlача ерригача доходех 2-3 процент мара е лахаш капиталистически мехкашка 30—30 процентагa кхоачача.

Халкъа вахара боарам тlатlа лакхлуш дlагlоргба хьатlайоагlача цхьайтталагlча пятилетке а Л. И. Брежнева кертагlдаьхкача тайпара, «бувцараш миллионаш бола нах, цар вахари, къахьегама, быта хьалаш долча дlайоладу коммунисташта эггара лоархlаметlара политика».

Дмитрий ГАЙМАКОВ,
АПН обозреватель.

МЕТОДИСТИЙ-КОНСУЛЬТАНТИЙ ДЕШАР

20 октябре дена 24 октябрга кхаччалца КПСС обкома политически дешара Цlагlа чакхъяьлар цхин шера йолча методистий-консультантий республикански школа аргlанара занятеш.

Ладувгlараштa партийни пропаганда методиках лаьца пленарни заседанешка лекцеш яйшар г. Грознерча ВУЗ-ий lилмай кандидаташа, доценташа В. А. Коптева, Г. А. Берлуса. Цул тlехьагlа хиннaла секционни занятешка КПСС исторе, политэкономе, философе, lилман коммунизма проблемаех къамаьлаш дир институтерча а университетерча а доценташи lилмай кандидаташи М. С. Мамилова, Л. Б. Дидиговас, Д. Д. Межидова, Б. Н. Рудича, Л. Ф. Тамахинас, С. Е. Илюменаяс, В. П. Баулина, кафедрай заведующеша Ю. И. Матвеевеи, А. А. Манниевеи.

Методически рекомендацеш дlайоезийтар политически дешарга Цlен заведующе заместитела Л. В. Кодзоевас, КПСС обкома лектора С. В. Берсиукаева, В. В. Бакина.

Цул тlехьагlа шоай балха опыт дlа-юха эшаш хилар ладувгlараш «Красный молот» заводе дlа а баха.

Цига царна завод дегlаккхара экономически хьоккамех, цхьайтталагlа пятилеткерча цун перспективаех дийцар директора заместитела В. Н. Крашилина, коллективе беча кхетама баллах — партkома секретара заместитела В. Ф. Радинскаяс, методсовета балха опытах — керттерча технолога отдела бюро начальника В. С. Кузнецова.

Завода парткома политически дешара кабинетех библиотекай балхa опыт дlайовзийтар ладувгlараштa. Уж иштта баха хилар завода къахьегама сийлен музее а.

Дуккха а дукхагӀа бараш кхалнах ба Грозненски макаронни фабрике балхаш дераш: макаронни цехе, хьажкӀий цехе. Царца да эхь-эздел, тоам хетац царна шоай балха нормаш кхоачаш ца еш ди дӀадахийта. Царех цхьабараш, аьлча я дуккагӀа бараш, тоъал ха яха истий ба. Корта болаш, дег чу дужаргдолаш кул цар къонача болхлошца, шоай когаметта дӀаоттаргбарашца деш дола къамаьлаш, хьехамаш. Цудукхьа балхацара гӀулакх цӀенхаштта леладу царца балха боахкача мехкараша а. Иштта, воккхагӀчун — вонкхагӀал а, зӀамагӀчун — зӀамагӀал а долаш барт тайна къахьегаш йолча коллективо хадданза кхоачашъю шийна хӀара денна заданеш.

Шоай балха нормаш даим 110—115 процент кхоачашъеш а дикагӀа болча хьехамчех лоархӀаш а дукха бодхлой ба фабрике, царна юкъе: Губанова Любовь Тимофеевна — макаронни цеха расфасовщица, 28 шу да коммунистически къахьегама ударника фабрике болх бу, цунах 18 шу да вӀаштта из Ленински районе халкъа суда халкъа заседателалда херка, профсоюза фабкома член а я из; Шадиева Фатима Абдулаевна — хьажкӀий цеха расфасовщица, коммунистически къахьегама ударник; Батищева Валентина Петровна — коммунистически къахьегама ударник, халкъа тӀехьожама группа член; Паразян Мария Карповна — хьажкӀий цеха расфасовщица, коммунистически къахьегама ударник.

СУРТА ТӀА (аьрдехьара аьттехьа): Л. Т. Губанова, Ф. А. Шадиева, В. П. Батищева, М. К. Паразян перерыв йолча хана шоай балла хьакъехьа дага-боалаш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

Теркама юкъметте— кхом бар

ЛЕНИНГРАДСКИ ОБЛАСТЬ. Волховски алюминиеви заводе доккхий толамаш даьхад энергетически ресурсаех шоэлагӀа пайда эцаш. Чакхъяьхача газех юхейиса энерги укхаза дӀаухийт водогрейни установкашка лоалахарча шин заводая фабрикаи, коммунальни бытовой гӀулакхаш деча дуккхача учреждениешта, нах чуӀеча цӀеноашта, оранжереяна централизованни теплоснабжене яра. ГӀовхалца Ӏалашъю города Волхова аьтта оагӀорахьара 30 эзар саг вахаш йола йист. Цо торо хилийтай хӀара шера 50 эзар тонн кӀор боагабеш дола паровой котелаш дӀадаха.

Производстве энергоресурсаш шоэлагӀа юкъейоалаяра чотагӀа заводо шийна эшаш йолча ӀӀовхала кхоилегӀа дакъа цу энергех кхоачашду.

Заводе энергоемки процессаш ЭВМ (сурта тӀа) тӀахьожам лоаттабеш чакхйоах, цо торо хулийт дукха электроэнерги кхое.

О. ПОРОХОВНИКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМАШ

ХЬАЙБАШ ЦАМОГАРАХ ЛОРАДЕ

Дукха ха йисаяц иттлагӀча пятилетка тӀехьара шу чакхдала. Доккхий а бехктокхаме а декхараш кхоачашдеш ба республика къахьегамхой. Къаьстта лоархӀаме декхараш да хьайбай продукташ йоахачарна хьалхешка латтараш. Республика хьайбаш лелайдераша укх шера денлар тӀаиййад пачхьалкхенга 37,5 эзар тонн дулх, 92,5 эзар тонн шура, 91 миллион фуаш, 4650 тонн тха дохка аьнна.

Белгалдаккха доагӀа, хьайбай боахамаш лелайдеш болча наха уж декхараш сийленца кхоачашдеш хилар. Масала, иштта я «Горячеисточненский», «Юбилейный», «Московский» совхозаш, Шелковски районера «Путь к коммунизму» яха, Ведане районера Орджоникидзе цӀерагӀйола колхозаш, Наурски, Гудермесски, Урус-Мартана, Ачхой-Мартана районашкара цхьадола боахамаш.

Иштта дале а, пятилетка чакхйоалача шера республика доахан лелайдеча боахамашка керттердар да пхе шера заданеш кхоачашъяр. Цу гӀулакха боккха лоархӀам болаш хургда шу чакхдала йисача ханарча торонех бизза пайда эцилга. Цу торонех цаӀ я хьайбаш цамогаш да хилийтар. Ший ханнахьа царна ветеринарни обработка яр. ХӀаьта шеко йоацаш ма дий хьайбаш унахцӀена хилча царех йоалаш йоза продукташ а дукхагӀен дикагӀен хургхилар. Цудукха хӀанз лоархӀаме да гурахьех Ӏани хьайбаш цамогаш хургдоацаш юкъерчарна а бехачаха шоашта кхоабаршта а доагӀаш дола маьхий тохар.

Хьайбай боахамашка Ӏа дакхахьара кийчо еш я. Дукха ха йисаяц хьайбаш чусоаде. ХӀаьта лоамашка дажаш дола хьайбаш цига дӀадахалехьа дӀаьстан юххье маьхий теха а обработка яь я да. Цу хана деза дукха ха дӀахаьй. ДуккагӀйолча привикай ха чакхъяьннай.

Района керттерча ветеринарни лоро оттаьча эпизоологически планагӀа тоха еза молхаш (вакцина) тоханза нита йиш яц. Юкъарча а бахача наьхи долча а хьайбашта цамогарах лорадара профилактика ма хулла хьалхагӀа чакхъяккха еза. Ха хӀавз геттара кӀезига йисай.

Маьхий тоха деза вай республике хьайбашта хулаш я гучадувлаш а долча. боахамашта зе тохача туберкулеза, бруцеллеза яхача цамогарашта дукхал.

Хьайбаш чусоадаьча хана боахка лоархӀам болаш да доахан фашкаргеш ха гирзахи лорадар а. Уж лазараш боахамашта доккха экономически зе доалаш да. Иштта профилактически обработка аьнур тӀехьагӀа Ӏай лазар кхетар кхерам боацаш хургда хьайбаш. Цул совгӀа, хьайбаш чусоцадалехьа цар дӀаьхденна бергаш дӀатеда а деза.

Бакъда, из деррига дой а, хьайбашта каьстта а къонадарашта, Ӏа доаккха моттиг ИӀайха хилийта еза, шелалах лораде деза хьайбаш.

Кхийшка ИӀайха а цӀена а ца хуле, хьайбай пехкаштех бергаштех лазар кхета таргургда. Хан-ханнахьа цӀенде деза кхийн, хьайбашта ИӀайха хургйолаш кӀалхьарцар тасса деза. БӀехача латтача хьайбай бергашта хулаш некробациллез яхача лазарах цамогаш хиннача хьайбаша доккха зе ток боахама.

Уж деррига гӀулакхаш дизза а шоай ханнахьа а чакхдоахе республика колхозийи совхозийи хьайбаш лелаерий кхы а доккхагӀа дола толамаш даха аьттув бергба.

В. ДИКАЕВ,
ветеринарни Ӏилмай кандидат.

Урус-Мартановски районерча Мичурина цӀерагӀча совхоза механизаторащтен «Техпомощь» яхача автомашина водителa Гашуев Хьасанан юкъе доккха доттагӀал да. Хадданза механизаторашбоча кхашка хул Хь. Гашуев, новкъостал ду техника тоаечарна. Хьинаре къахьегаш, тӀадиила гӀулакх дика чакхдоаккхаш хилар бахьан долаш сийлен грамотащца а кхыча совгӀатащца а дукхазза а белгалваьхав из.

СУРТА ТӀА: Хь. Гашуев.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Доазол дехьара

Вай доттагӀий болча

ӀИЛМЕИ ПРАКТИКЕИ—КУЛГАШ А ЛИЙЦА

Болгаре юрта боахам дегӀа мишта ух ха ловш волча моллагӀча журналиста шеко а йоацаш могадергда кхо шу хьалха хьаьнча Пловдивана юххерча Димитров Георге цӀерагӀча Ӏилма-производственни комплексе (НПК) гӀолга.

...Теркам тӀаоя духхьал комплекса масштабаш йоазаро а. Оашош уйла еллаш НПК мукъагӀа 30 эзар гектар лаьтта да, цунах хий дехкаш да 80 процент, практике «тохкам — селекция — юкъейоалаяр» чулоаца цикл кхоачашъю бьцадааращ лелайдаро, бешамаш лелаяро, консервни промышленноста кхоъ Ӏилма-тохкама института. НПК болх беш 30 эзар специалист ва, цуи доалахьа я самолеташи вертолеташи, шийн электронно-вычислительни центр. Лоацца аьлча, деррига а, оалаш долча тайпара, цхьан тхов кӀал гулдаьд. Ӏилманеи практикаеи карагӀдаьннараш дикагӀа вӀаши дувзаран лаьтта юха телариӣ эффективность лакхъяран.

Цхьан сахьата чахк ца даьнна комплексага хьажар дӀадоладир оаха. Французски низменноста беркатеча лаьтташка ягӀача сомийн комсийн бешамашкара. Сомий бешамашка гӀолла долхаш тхо тӀехдаьлар эггара чам болашагӀа болча Ӏажийн кхорийн хьувкъам чукхухьача Злати-Трап яхача юрта юххе гӀолле. хилар Первенец яхача юрта юххерча бьцадаарий кхашка. Брестовица яхача юрта юххерча йоккхача комсий беша.

Каст-каста хаза йиш я Болгаре Пловдивски округах «мехка керттера беш» оалаш. ХӀаьта, НПК ше-м хӀара шера чулаха 120 эзар тонн бьцадаараш, 50 эзар тонн сом, 45 эзар тонн комсаш. 200 эзар тонн совгӀа сомахи бьцадаарехи консерваш ю, хий дохк, конфитюраш ю. ХӀаьта из еррига продукци дикал лакха йолаш а я. Цунах теша йиш я Болгаре бахархой меттел Советски Союз а юкъе йолаш долча дукхача мехкашкарчар а. Теркам тӀаоэаш да жерла сомий бьцадаарашаш. хӀаьта иштта консерваш бераштa бола кхачен чурча рынке сайна, доазол дехьа а бохийлга комплексо ше вӀаштӀехьдоаккхаш хилар. Пловдиве а округе а 150 совгӀа фирменни тика «лалаю» цо.

Комплекса Ӏалаьмате йоккхийча масштабашка хьежжа а цуи доал дара система а. Цун хьов — электронновычислительни центр. Укхаза дӀа а доалу чахк а доал НПК балха ди, укхаза чубоагӀа цуи берриг болх. ЭВМ центро планировани а анализ а ю боахамеи Ӏилма-техническии балха, комплексана торговлении продукци дӀалхьийтараи материально-технически Ӏалашонна оперативни доал ду.

Кулгаш а лийца долх НПК Ӏилмеи практикеи. Цунах теш комплекса Ӏилма-тохкама институташка хилча. Хьажаргъя вай, масала, «Марица» бьцадаараш лелалара институт. Дагадоххарагӏа аьлча, 50 шу дизарца дувлаленна болгарски бьцадаараш лелалара дакъа дегӀадоаладеча доккха дакъа лацарегӀа дукха ха йоацаш пунна деннад Болгаре эггара доккхагӀа дола совгӀат — Георгий Димитрова орден. Из я мехка хьалхле лелаеча Ӏилма-тохкама учреждениех цаӀ, цуи специалистийла толамца къестаю промышленний кӀийлеи тӀа бьцадаараш лелалара хьакъехьара лоархӀаме проблемаш. Иштта, массехк шу хьалха института специалисташта къалхашка декхар оттадьлар: цар вегетаце юкъагӀа хьежжа шера шиъ а кхыметтел кхоъ а юртбоахама культурай хьувкъам чукхахьа йиш хулийтаргйола метод оттаяр. Декхар кхоачашдаьд. Чакхдаьннача шера Ӏилманхой рекомендацех комплекса лаьтта лелаераша эзар гектар совгӀа йолча майда тӀара бьцадаарий кхо хьувкъам чубера. Цо хьаелл Ӏалаьмате йоккхий перспективаш.

Института системана юкъейихьай бьцадаарий культурай массехк опытни станции коартолий рассадана селекция ю дунен халкъашта юкъера станция. Институте го йиш я цуи болхлоша де боккъо а йолаш доккхал деш йола бьцадаарий сортий образецаш чуйола киага корбочкаш. Уж — «заря» яха томаташ, «триумф», «огоста» оала сибал, «пловдив» яха кхеш, кхыдараш. Царех цхьайраш дунен халкъашта юкъера эталон а яь чӀоагӀъяь я. Деррига а института лабораторешка кийчдаь тайпарча бьцадаарий сорташ 120 совгӀа да.

— «Марица» яхача институто доккхий балхаш даьд НРБ бьцадаараш лелалара районирован, концентраци, специализаци яра, — дувц цуи директора В. Караиванова. — ЛоархӀаме гӀа баьккхаб гравитационни механизированнии орошенех пайда а эцаш бьцадаарий культураш кхеара йолча машиний системашта унификаци яра даьнъе. Иштта, томатий производства керда технологи юкъейоалаярца къахьегами овсарле шоаза-кхоаза лакхъеннай бьцарча горока яр лхийттазза совгӀа.

Геттара лоархӀаме эксплонат бӀаргаййтар тхона комплекса кхыча институте — консервни промышленноста: космонавташта бола кхача чубола чакхсадоагӀа пакет аш, цуи рецептура институте кийчъяьй. Маьхера балхаш ду Ӏажий беш ягӀача сомий бешамаш лелаяра йолча НИИ. Укхаза лаьттага хьежже селекционирован ю кердача сорташта.

ГӀалат хургдар тха проблемаш яц аьнна хийттача, йоахар тхоцара къасташ комплекса кулгалхоша, деррига а кхо шу мара даьннадац тха НПК. Чакхъяллалца пайда ийцабац цар Ӏилман а производствении а торонех. Шеръе еза хиш декхара система, йоккхагӀа хила еза продукци чулаттаргйола база. Амма юхь дӀайолаьй хӀаьта из керттерадар а да.

В. БЕСКРОМНЫЙ,
ТАСС корреспондент.
София.

ХАОТТАМИ ДӀАЙННЙНА ХӀАМАШИ

Гуйре.* Цун тайп-тайпара бесаш гуш де массе а моттигашка: гаьнаш тӀаре деха ӀамагӀа гӀа, гурахьа дӀадийнача вялтий бьц-бьцара кхаш, цхьайолча моттигашка доалле дози, чӀоагӀа дилла тхир. Укх шера цхьа кӀира хьалхагӀа кхаьчай гуйре. Эггара хьалхара гуйранара дикийла моттигаш а йолаш я. Октябрь бетта дукхагӀча денойла сийрда а йовхи йоалаш а хиннай, бакъда температура нормал лоагӀа хиннай. Цхьадола деноош дӀайха лехд. Эггара лакхагӀа йола температура 15—20 градусага кхоачаш хиннай.

Октябрь юкъе кхаьчача хана юкъера лоархӀача дени буси хинна температура 10 градусал чухьнаьха хиннай, из да дуккагӀйолча юртбоазама культурай вегетаци чакхьяьнний аьнга.

ДукхагӀча дакъе еча за лаьттай сентябрь бутт чакзболаши октябрь бетта дукхагӀча деношкан. Из бахьан долаш дика торонаш хиннай гурахьа кхашка ду балхаш дара: хьакхӀаш, дуга, шекара свеклаш, бьцадаараш, кхыйола тӀалхе кхача культураш чуцара, зӀамага моттe лаьтте кийчдараи гурахьа дӀаоо культураш дӀаерахи.

Гурахьа хлеташ дӀадера, фу тӀадалара, тӀаьнна бьцоегӀаш дегӀаяккара лаьттачарча гӀоадалга хьежача республика тайп-тайпарча районашка тайп-тайпара хиннад агрометеорологически хьалеш. Бакъда бӀарча хьайица соахха хиннараь дикагӀа хиннад. Эхтош дӀаде доладалелехьа август юкъе кхоьчачул тӀехьагӀен сентябрен дукхагӀйолча территоре тӀа дика догӀаш дийлад. Метеостанцей деннешка хьежача сентябрь бетта 35—90 миллиметр йоачаш хиннай. Уж нормага хьежжа а цхьайолча моттигашка совгӀа а хиннай. Нормал кӀезигагӀа йоачаш хиннаб Сунженски. Малгобекски районий цхьадолча боахамешка.

Ханнахьа кийтдаьча кхашка. хьалагӀа чоадаи соцаргйолеш хий а теха, ший ханахьа дӀадийна фу цхьатерра тӀадаьннад хӀанз ярения бьцара а ералаь догӀадоагӀаш а латт.

Хан-ханахьа деллача догӀаша лаьттеш тоедаь хилар бахьан долаш республика дукхахча районашка укх шера ханнахьа гурахьа хлетах дӀаде, хьатӀадоагӀача шера дика хьувкъам чузцара кард йоллийта торо хилийтар. Цудухьа оалаш чӀоагӀйургда. дика Ӏангара даргда дӀадийна хлеташ.

Бакъда, гурахьа хлеташ ханнахьа дӀадера пертӀа йоахко ца еш а моттигаш я. Цхьадолча боахамашка ноябрга кхоачаю уж ханаш. Ховш ма хилла тӀехьа дӀайийна хӀамаш эсала болаш Ӏангара йоал, йов. Уж тӀехьа кхеч, кӀезига кьукъ.

Гуйре юкъе кхаьчай. ДӀахьдена даргагӀа догӀаш деххаш ха отта тарлу. Евзан йолаш денача хӀара денаш пайда а эцаш тӀехьа кхача культураш чуца а хургбола хьувкъама кард йолле а декхарийла ба лаьтта лелалдераш.

Л. ТОЛСТОКОРЕНКО,
инженер - агрометеоролог.

ДУНЕ ЦХЬАН КӀИРАГӀА

БӀУБЕННА ГӀА ВОАХ СОЦИАЛИЗМА

Социалистически содружества мехкаш чӀоагӀа товм хулаш накъа даьккар дӀадихача кӀирагӀа цар вахаре хиннача шин событена. Варшаве хилар Варшавски Договора доакъошхой йолча пачхахьалкхений кхыча мехкашкарча гӀулакхий министрий комитета заседани. Москве хилар КПСС ЦК Пленуми СССР Лакхехьарча Совета йиълагӀа сесси. Цу событей хьакъехьара хоамаш, КПСС ЦК Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателa Л. И. Брежнева даь къамаьли шерра йепа а тохаш тайп-тайпарча мехкашкарча газеташа белгалдоах социализма бӀубенна гӀа боахаш хилар.

Коммунизмага бодача наькъагӀа бӀубенна долача Советски халкъа карагӀдаьннача турпалча гӀулакхий исторечухь йоаггӀаш йола моттиг дӀалоацаргйолла иттлагӀча пятилетка итогаша дизза а бӀарчча а хьахьокх КПСС XXIV-чеи XXV-чеи съездаша кийчъяь хинна экономически стратеги ийса хилар, яхаш язду «Руде право» яхача чехословацки газето.

Советски халкъана цхьана гӀабоэхаш, социализм хьальеча керда толамаш доихаш ба вежарашка долча мехкашкара къахьегамхой а. Из къаьгга хьахьокх Экономически Вӏаши гӀодара Совета членаш долча мехкашкара къаман доход 1979 шера 1970 шера хинначунца ийседача 62 процент лакхъенна хиларо, хӀаьта промышлении продукци йоаккхилга — 78 процент. Цу хана эггара сихагӀа дегӀадаьхад технически прогресс белгалъеш производства эффективность Ӏалашъеяи дола доакъош.

ХӀама хьакколлача къахьегамагӀа чуденна дола социалистически содружества мехкаш дунен халкъашта юкъерча арене могар деш хьинаре къахьегаш да деррига дунен тӀа машар чӀоагӀбара тӀехьа. социализми коммунизми хьалхара наькъагӀа хьалхашкахьа дахара эггара динагӀа дола хьалаш хьадара тӀехьа. Дукхьал цунах латташ я Варшавски Договоре доакъошхой йолча пачхахьалкхений кхыча мехкашкарча гӀулакхий министрий комитета заседане керттера итог.

Заседане белгалдаьккхад империалистически инса политика дӀахо хьалхьера, конфронтаци гегемонизми лелаярах хьахинна долча кӀанзарча чоалхаеча дунен халкъашта юкъерча хьале мел могар де доагӀа кхоккам кӀаьдбелга хьалтаара, герзаш Ӏоаделга юхатохара. Укхазара хьал. Варшаве белгалдаьккха ма хиллара айлу 11 ноябре Мадриде шийболх дӀаболабергболча кхерамзлени цхьана гӀулакхаш лелаерей совещане доакъошхой йолча пачхахьалкхений викалаш вӀашагӀкхетара лоархӀам.

Социалистически мехкаш тӀехьа да Мадридски вӀашагӀкхетарца юаленнача торонех Европера хьал вӀашагӀтӀехьдаккхара бола магистральни лостам сaнна кхоа кӀаьдбара наькъах пайда эцара. ВӀашагӀкхийттача европейски континента тӀа кхерамзлен цхьана гӀулакхаш лелалрн чӀоагӀдара деррирагча керттерча лосташка дӀахо практически гӀа баккхара хьангехьа цхьа барт бара.

ЛАЬТТАН ТӀА МАШАР ХИЛИЙТАРА

24 октябре дерригача дунен тӀа дездир ВӀашагӀкхийттача Къамий Организаце Ди. Из ди деддаьд ООН Устав чӀоагӀдаьна дӀаэтта 35 шу дизарца дувзаденна. Фашизм эша и еш исторически котало яккхар бахьан долаш ООН — эггара универсальнагӀен сийдолашагӀен йола дунен халкъашта юкъера организаци вӀашагӀйоллаpo хьахьевтад халкъаш лаьттан тӀа чӀоагӀа машар оттабе гӀерташ хилар.

Цу хана деза Ӏоаьльа дунен халкъашта юкъерча гӀулакхий дукхача тайпара йолча еррига опыто бакъду ООН Устав тайп-тайпара социальни системаш йола пачхахьалкхенаш машаре цхьана ихара дола дунен халкъашта юкъера лоархӀамегӀа дола цхьа документ, боккъонца йола харта хинна дӀаэттад. Цу даькъе доккхий гӀулакхаш карагӀдаьнна Устав кийдеча боккха лоархӀам болаш а цу гӀа прогрессивни демократически принципаши нормаши дӀачӀоагӀьяра шийгара чел доагӀар даь а йолча Советски Союзо.

ООН Устава ларде оттаьй чоалхане йоацеи цунна цхьана сийлахь-йоккхеи идея — «хьатӀайоагӀа тӀехье вай вахаре шоаза эдемленна чот яь варгвоаца гӀаагӀа тӀаоттаь болча хӀема Ӏалапи кӀалхара йоаккхилга». Из идея хьахьокхаш я ООН здании духхьала латта советски скульптора В. Вучетича йолаш йола, дукха хана деза ООН дике гӀулакхаш белгалдоахаш а машари герз дӀадаккхари бахьан долаш вай мехко лоаттабеча къовсама керттерча лоархӀама символ хинна дӀаэтта йола «Товрех нухараш дерга вай» яха скульптура.

Цхьа бахьан доацаш дац ООН Генеральни Ассамблея XXXV сесси ден повесткана юкъе дихьача хӀаншарӀа дунен халкъашта юкъерча вахара 110 совгӀа долча актуальни деша юкъе керттера моттиг дӀалоацаш Советски Союзо цунна юкъе ихьийта «Машарах герз дӀадаккхарах тӀехьа, дунен халкъашта юкъерча кхерамаленна болча теша-ма тӀехьа» яха меморандум хилар. Цу лоархӀамегӀа да рех долча документа тӀа белгалдаь да герз Ӏоаделга юхатохара тӀехьарча къовсама керттера лостамаш.

Парна юкъе да — ядерни герз Ӏоаделга соцадари дунен халкъашта юкъерча гӀулакхашка низам юкъе ккувлилга дӀадаккхари, стратегически герзашта доазув оттадари уж кӀезигдари, цӀаьхха тӀом ца хьоабайттилга, ядерни герз дӀадоаржа ца дайтара режим чӀоагӀъелга, дукха нах хӀалакбеш йола кхы тайпа средстваш совцайттилга, и кх. дӀ.

Цуица цхьана СССР машар безаш йолча кхыча пачхахьалкхенаша из хьал я доацаш хьадда духхьала я ООН Устава ревизи я гӀертара.

МАЛАШ ВА ДОВ ХЬАЛХЬЕДЕРАШ

ШоллагӀа бут ба Иракеи Иранаи юкъера тӀом латта. Цхьаккха объективни бахьан доацаш ба из империализмана духхьалхьарча позиеш тӀа латтача блокеж дӀа ца кхета ра боллие боккха лоархӀам болаш йолча цу шин пачхахьалкхена юкъера шоайла нах боабеш бола тӀом. Гаргарчеи Юкъерчеи Малхбоалера империализмаи духхьалара фронт йохаярах пайда эца гӀертарий, иаьха мехклаьтта рулнъашта тӀаккхача гӀертарий провокацегӀа дӀайолаьденна а мехкара боахаш а ба из тӀом.

«Тайм» яхача американски журнало эхь ца хетача хьисапе гуччахьа язду цу регионерча пачхахьалкхений кхела ВӀашагӀкхийтта Штаташи НАТО кхыдола мехкаши «сагота» хилара хьатъехьа. ГӀулакх сенах латт долча, язду журнало, из латт «капиталистически дунено пайда эцаш долча дерригача мехклаьттах 40 процент гаргга дар, хӀаьта, масала, США-на эшачох кхоалагӀа дакъа дар цу районера дӀаккхьаш хилярах».

ВӀашагӀкхийттача Штаташа лерхӀ, нагахьа санна ирако-ирански дов дӀагаьналоале шинна а мехка низаш кӀезиг а лургда, цул тӀехьагӀа американски монополешта уж карадерзаде аттагӀа а хургда аьнна. Цул совгӀа из дов бахьан долаш лел аийта а гӀерташ США шоашта мамогга Персидски залива пачхахьалкхений чурча гӀулакхашта чугӀерташ я. Шоай «вахара къаштaштa» кхерам тӀаэттаб яхаш хабараш а дувцаш Вашингтоно михьара боах укхаара кхоккам, дӀатӀаозаш латт доккхий тӀема-форден фетарча тӀемен низаш, духхьала агрессивни гӀулакхаш кийчду. цу авантюранта НАТО гӀоллана шийи союзникаш юкъе а увзаш.

Шиъ атомни авианосец юкъе а долаш йолча американски армадах дӀатоха Анслe Омански заливе дӀахийтай шийе «Антрим» яха ракетоносец. «Найл» яха лодкашта духьалара фрегат гӀоиа дола кхо хема юкъе дола отряд. Из интервенционистски акци дегӀа а йоалаеш Европейски парламента политически комиссе рекомендаци еннай цаӀ дола малхбузеневропейски тӀема-форда флот вӀашагӀдолла а цуи кемаш Персидски заливаи Индийски океана зонеи дӀанийс а де аьнна.

Советски Союз хьадда тӀехьа я Иракаи Иранаи юкъера тӀом соцабарах царна юкъера къовсаме дешаш арахьара кхыбараш чу ца а гӀерташ, шинна а овгӀоина гӀойле хургйолча тайпара къамаьлаш а деш къовстадара. Советски оагӀонгахьара цкъа санна дуккхаза а белгалдаьхад США-и НАТО кхыча мехкийи тӀема кемаш Персидски залива зонера арадахаро цу тайпара гӀулакхаш тоадаран цу районера хьал лертӀа даккхаран аьттув балийта тарлуш хилар.

Г. ШИШКИН,
(ТАСС).

Африка доттагӀийи моастагӀийи

— 63 шу дизар еррига прогрессивни адамаш наст-та белгалдоаккхаргдолча Россе хиннача Октябрьски революце Ӏалаьмате йоккха аьлиянн яьй Африка къамаш мукъадахара болама, сихйир уж мукъадоалара процесс, — аьнна ззявлени йир вояаш волча общественни деятела, Эфиопе писателий Союза генеральни секретара Аеи Африкаи мехкий писателий Ассоциаце секретара Ассефа Гебре Марнама АПН корреспондентаца А. Жигуновеи В. Поликарповеи къамаьл деш.

— ХӀана — аьлар Ассеф Гебре Марнама, — колониализма тхоашта гӀехьаленна дита тӀехьадисар дӀадаккха гӀерташ тӀагӀертача империализмах тхоай мукъален суверенитети лоравеш доахкича тхона, африканцашта хов Советски Союзи социалистически доттагӀлеи кхыдоли мехкаши тхоай тешаме доттагӀий болга. Царца цхьан гӀулакхаш лелалар чӀоагӀа лоархӀаме да тхона къонача африкански мехкий мукъале, политически яр санна иштта экономически а мукъале лорарара.

Эфиопеи Советски Союзеи цхьана гӀулакхаш лелалдарах дийцача, из дукхача областашка толамца дегӀаух. СССР новкъостал а деш ю Ассаберча мехкдаьтта чакхдоахача завода реконструкци. Советски специалисташ ба Адис-Абебски университете, Балча цӀерагӀча больнице, Бахр-Дарерча политехнически институте балхаш деш. Шерра бувзамаш да вайна юкъе культура даькъе а.

ДоттагӀала бувзамащца ювзаенна я Советски Союз иштта кхыча африкански мехкашца а. Уж боккъонца тешаш латт, экономика дегӀайовлаеча дукхача оагӀорахьара новкъостал деш. Советски мехко из цхьанна а политически къалаца дувзаш ца хиларах, шоай территореш тӀа тӀема базаш дӀанийсъяйтилга дӀадехарг ца хиларах, экономически даькъерча гӀойленашна кхача ца гӀертарах. Из да шийна болча пайдана деш доаца боккъонца доттагӀий новкъостал.

Цудухьа цхьанна а хӀаман лоархӀаме дац Африкана советски кхерам тӀалатташ хиларах дувна харцдараш. Нагахьа цунна кхераме хӀама долеш дале, из Советски Союза оагӀорахьара а доацаш ВӀашагӀкхийттача Штаташкахьара доагӀаш да.

Африка дилла а хинна океанал дехьара «прессинг» тӀалатташ. Вашингтон цахадлаш колонизаторийн цар доал де ховшабаьрийн гадоахаш хиннай. Африка къоначча шоай лоӀамеча пачхахьалкхенашта духхьала тийца балхаш хӀашагӀдийххад. Кхоачам бе 60-гӀа шераш доладенначa хана США Конго лелалаь йирча гӀулакхаш, Анголе законни правительствана духьала къовсам лоаттабу раскольникий группировкаш цо хьаллуцар, Африкански Рогe цар Сомали Эфиопена духьаларча агрессивни гӀулакхашта хьалхьейр дага дехача.

ХӀанз укх сахьате американски империализмо лаьчача герз хьадемга сихдара, лаьттан тӀара тайп-тайпарча мехкашка кхохнама кхуврчаш летадара наькъо боккъонца бола кхерам тӀатосс африкански мехкашта. Сихъяьъ юцаш йолча «сихха ирхара корпуса» кийчъеш базаш я Египте. Омана доалахьарча Масира яхача гӀайрен тӀа. Момбаса оалача кенийски порте. Сомале территоре тӀарча Бербере. Тха континента тӀарча е цунна гаьна йоацача моттигашкарча цу базех пайда ийбе торо хургъя Африкера къамаш мукъадахара болам тоабара.

— Со чӀоагӀа тешаш ва, — белгалдаьккхар Ассеф Гебре Марнама, — империализма тийшача балхашта толамца духхьала латта, дунен халкъашта юкъе цхьатарра боккъонаш йола экономически гӀулакхаш оттадара къовсам лоаттабе, бӀубенна прогресса новкъа даха африкански мехкий социалистически доттагӀлеи мехкашцара гӀуликкаш шолгӀаре а лувцаш мара кӀаштӀехьдарг ца хиларах.

Советски Союзи социалистически системеи йолаш хиларах шоай дегаш урауттадеш дола масал лерхӀ африкански мехкаша. Ленина мехко а социалистически доттагӀлеи кхыча мехкаша а доахача Ӏалаьмате доккхийча толамаша тӀа-тӀа дукхагӀа тешаду тхо духхьал социалистически хьисаперча овлангарча хувцамаша мара сихача темпашца экономика ане халкъа вахара хьал гоаде, из эксплуатацена кӀалхардаккха йиш хург ца хиларах.

— Цу тайпара дола социально-экономически хувцамаш чакхдьннад са мехка 1974 шера антимонархически антиимпериалистически революци хиннача тӀехьагӀа, — аьлар Ассефа Гебре Марнама. — Эфиопе национализаци яьй банкашта, промышленни предприятешта лаьтта дерригача халкъа доалахье хилар дӀахайтадаьд.

(АПН)

Адис-Абеба.

МОСКВА. 1975 — 1979 шерашка берашта иллеш кадарах РСФСР искусствай заслуженни деятель Владимир Яковлевич Шаинский 1980 шера СССР пачхьалкхен премин якхийта оттавььь. Уж да довзаш дола иллеш: «Аврора» (дешаш М. Матусовске), «Сигала беса вагон» (дешаш Э. Успенске), «Велакъажар» (дешаш М. Пляцковске), «Дайнад жIали» (дешаш А. Лам), «Пионере» (дешаш Л. Ошанина), «Дахьке» (дешаш М. Ножкина).

Цун иллеш Iалахьмате цIенача дег тIара довгIаш, тайп-тайпара ханаш йолча ладувгIаш бараша чIоагIа безаме тIаацаш хул.

Радион телевиденен гIоала, искусства мастерий концерташка хозаш хул вайна дукха деза «Дрозды», «Травы-травы», «Багульник»... яха иллеш. ХIаьта берашта дола иллеш — «Велакъажар», «Сигала беса вагон», «Антошка», иштта кхыдараш бераша а боккхагIбараша а чIоагIа безам тIабодаш, садоIам хулаш ладувгIаш а довхаш а да.

Композитора цхьана болх бу дикача поэташца — Окуджава Булатаца, Матусовский Михаилаца, Ошанин Леваца, Островой Сергееца, Успенский Эдуардаца, Пляцковский Михаилаца.

Тхъаь итт шера творчески болх беш В. Я. Шаинске дукхача кинофильмашта, мультфильмашта, симфонешта, инструментальни камерни произведенешта, операшта музыка язъяь.

ХIанз кердача мультфильмана музыка язъяь вайнав композитор. Творчески плана хьакъехьа шийга хаьттача цо жоп делар: «Иллеш яду, хIаьта дукхача хана деза сайна даьгадаьллар кастта кхочашдаь валаре дог доах аз — йоккхача формагIа йола произведени, опера е оперетта язъяь валар».

СУРТА ТIА: В. Я. Шаинский шей зIамигача доттагIашца цхьана.

Я. МАЛЫШЕВА сурт.

ТАСС фотохроника.

Эстоне юрташ тоалуш латт

ЧIоагIа тераш тIайотиеш (юртара терkам) ийка Эстоне юрташка гIишлош хьалъяра. Укхаза сихъяь реконструкци еш латт хIарана чу юкъера лаьрхIача 300—500 саг а вахаш йолча 233 юртара поселкана. Цудухьа, цIи-цIерIа хинна хIама дай! юрта хьалъеча гIишлой дакалех уж тоаль... Кр... союзни конкурсе 30 сонгIча эстонски поселкана премия ялар. Цу тайпара конкурсаш 1973 шера дена хан-ханахьа ю Эстоне. ХIаьта каст-каста хьежаво премеш КЕК-о, велита вьлча колхозашта юкъерча гIишлош ефа организаце хьаддаьча цIеношта.

МалагIа гIишлош я КЕК-о хьалъераш? Уж я колхозий административни производственни зданеш, колхозахошта лаьрхIа йола боахамий юкъера санатореш, пионерски лагераш, больницаш, бувзама контораш, юртий Советий гIишлош. КIезига яц индивидуальни проектегIа хьалъеш йола гIишлош а. Цо цхьанне а ца хиннача тайпара ду хIара поселка сурт.

КЕК-ий системе я лаьрхIа йола служба — «ЭкЭ Кюла-... (юртара терkаме) ийка ... дубаха ... гIишлош юка... равлени. ЦIенош де хьалтдалаш бараштa до 30 гарга лу цхьан дезала лаьрхIача цIеной вариант, шар автораш эстонски архитектораш ба.

ЦIенош цаI е шиъ этаж йолаш, шиъ — кхоъ цIа а долаш хила тарлу. ЦIеной ... 13—15 зезар сомагара 20—22 зезар сомага кхоачаш ба. Масала, «Куллапеса-5» (лаьчаш бIи) яхача пхи цIа чулоача, кхерех даьча 13—15 зезар сомагара 20—22 зезар сомага кхочачаца мах болча цIеношкарча эттара доккхагIа дола цIа 26,7 квадратни метр да. Цу чу хургья камин: шоаш дунен тIа баьлча дезз пишкаш йоагаьй юрташка, цудухьа цIеро лучa йоахалга баьнпаб уж.

Цул совгIа, цу тайпарча цIагIа газ, бойлеро луш дIайха хий, индивидуально центральни отоплени, йоккха кухни, туалет, ванни, фински бани, гараж, баьцадаараш сомм чулоаттабара подвальни помещени, отар хул.

Чу-ара воала моттиг шиъ я цIеной: цаI, кхерий Iовкъаеха ьча тротуара тIара хьачуволаш парадни я, вокх — цIен да машин йита а йита гаража чура хьачувургволаш. Цига гIолла чуваьлча тIера баракъа дIадоаккхача чувар гиа, шига балха бревкъен кога тIа юхха хIамен Iо а яьккха, ше цIагIа юхаю хIама тIа а йийха мара варгвац цIагIа чу.

Планировка цу тайпара яьй эстонски колхозхошта из иштта ловш хилдарагIа. Проектировщикашa анкеташ яьхийтар юрта. Цар тIа зальтача хаттарашта жопаш тийлар 3104 саго. Царех 88 процент бараш цхьан дезала лаьрхIача цIеношка баха безам болаш хилар, хIаьта дукха квартираш йолча цIеношка баха раьза бараш дукхьал 12 процент мара хилаяр. 95 процент хилар шоай доалахьара гIоянна бола боахам лелабе раьза бараш: етт, хьаккарч, кхагиш, коа тIара оатхазараш кхаба. Баьцадаарий бешамаш хилар дезаш бар хаттарашта жопаш тийннарех 91 процент бараш, соми бешамаш лелае ловш — 86 процент.

Из деррига а терхалду хIана вахa чубаха цIенош хьалдеш. Гучадаьлнах кухни 15 квадратни метрга кхоачаш йоккха хила езаш хилар. Укхаза дедкьайна тIаиа дуча истола тIа Iохоаш беррига дезалкой. Юртахошта хетачох, цIеношка шиъ арiхоwи хила еза. Дукха ба цIагIа шоай прачечнеш а хIаьта иштта тIаьда баракъаш доъаде моттигаш а хилар дезараш шера 150 денгара 200 денга кхаччалца йола ха Iотiаелхаш ма хулий Эстоне. ХIаьта шей фински бани ца хилар-м геттара цIалвисар доархI шоай доалахьа цIеной дараш. Долчча бесса вьлча, юрта вахача саго дIадех тахан городе вахачув дараш сайна дола хьалаш, цкъаза кIеззига дикагIа а хулга.

ЦIенош хьалдара даьнъера опыт дика я Пярнуски КЕК. Укхаза хьалъю «Кулдне коду». Перевод йича — дошо цIа е дукха мах бола обитель. «Кулдне коду» — йоккха йоаца 300 дезал бахаргбола микрорайон. Укхаза долла хIама а хургда: тика, ресторан, столови, конференц-зал, бассейн а пани а йолаш йола спортивни комплекс, берий беш. Уж ерригаш а зIовйла вуа тIехь тхоа я болаш йолча галерея.

«Кулдне коду» яц чубеха данъа — кхаь этажах латта хIаране тIа пергIата террасаш а йолаш дола 700 метр дIаьха цIеной. Хьаьцаргьа вай, масала, дхьоалагIча этажа тIара квартира. Дезь нах чубахаргбола цIа, тхоинах доаллача органически кхагах сердал чуйоагIа кухни, йоккха шаь кладовой. ХIаьта цул совгIа — атриум — квартираш чухь доккха доаца ковзг. Кхига пеш а болаш йолча атриуме геттара йоккха хетийт квартира. Ахьхий цу чу баьцдара бай хул, керда шу доладуча хана — ... елка дIаоттае моттиг. Ланкехьарча этажашка зIамига дезалаш бах.

Эстоне ишта лерхI: нагахьа цIенош хьаллаьр КЕК яле, уж дика дах хила деза

Карл ХЕЛЕМЯЭ, АПН корреспондент.

БИБЛИОТЕКАРИЙ СЕМИНАР

Укх деношка хилар Сунженски районерча библиотекарий семинар. Района центральни библиотечни система балха хьакъехьа а контрольни хьоккамий план районе кхоачашъяра хьакъехьа а доклад йир районе центральни библиотека заведующе Р. Н. Мадебалзе.

«Краеведчески литература наха ... там балара средство», «Краеведчески литература вIашагIтохари цунна пропаганда ярп», «Наха атеистически кхетам лоча краеведчески литературах пайда эцар» яхача темаех къамаьлаш дир семинаре А. П. Чехова цIерагIча Нохч - ГIалгIай республиканска библиотека болхлоша (М. Айдаевас, Д. Албаковас, Ф. Алдамовас).

Иштта КПСС XXVI съезаа накъадоллача хана районерча библиотекаща беча балха опытах, краеведчески литература дукхача наха юкъе дIадоаржадара формаеха методехи дийцар ри юнни семинаре.

Д. ГОРБАКОВА.

НИКОТИН КIЕЗИГА ЙОАЛЛА ТХЬАМКА

Дукхьал ехарех довзув уттадален накъаца гIаьлен проблема, хетаргяхьа, къоастаюлургьаш. Карттерзар да из йита езаш хилараx нах тешабар ХIаьта гIаьле увзар дукхача наькха дегIах дета хIама долаш йолча хана лоир хIаме да сага организмана тхьамко ше бу зуламе Iоткьам кIезигбе хьажар. Иштта вывод лъй фильтр йIаькагIа йола сигареташ аракела кийлуш йолча Рижски тхьамкий фабрике. ХIаьта уж сигареташ яьа пайда эцаргба тхьамкий эттара лакхагIча сортех.

Советски селекционерашa хьинаре балхаш ду никотин кIезигагIа йоалла тхьамкий сорташ хьадара. ХIанз пачхьалкхен тохкамаш деш да никотин 05—1,0 процент йоалла Австралийски Трапезондин яхача тайпах долча тхьамкий ялх сорта. Вай мехка кхедеча тхьамкий дукхагIа дола сорташ 2,5—3 процент никотин йоаллаш да.

ЦхьаьттIалагIча пятилеткана тхьамка леладара дакъерча Iилма - тохкамий балхий комплексни программагIа лерхIаш да никотина кхьйола токсични вешесттвашa кIезигагIа йоахкача тхьамкий сорташ хьадар.

Евгений ЕГОРОВ, АПН корреспондент.

ТIема а къахьегама а ветеранех

ХОТТАНЕРА БIУХО

Гаьнарча ловмашка я Ведана районера Хоттани яха зIамига юрт. Хова моттиг я из. Ирасе да Хоттанерча къахьегамхой вахар. ХIаьта бахача наха а цар бераша а бицбилийтац шоай иштта дола вахар хелийтар дукха фашисташта духхьала тIом беь нах, шоай юртахой. Школе хьалтеха йоалл цу юртара баха тIом тIа дакъа лоацаш хиннарий портреташ тIедола стенд. Царна юкъе да Мезиев Iалауде сурт а.

Мезиев бIаргато лайра сона. Хаьттача, из сатоссаш балха вода, сайре гIехьалхалла чувагIаш аьлар сога. Тракторист ва Iалауди. Цудухьа нах балхара чубийрзача вахар со из волча.

НиI теха чуваьлча цун цIагIа телевизорга хьежаш берIар боккхий а кагий а нах. «ТIом беш ба духхьал боккхий нах» яхача фильмага хьежаш бар уж.

— Цу кхехкача тIем тIа волча хана ма моттаргар иштта чай а молаш, кино а хьежаш вагIаргва. — аьнна доккха со даькхар цхьание...

Кино чакхдаьлар. Нах дIабахар. Сон Iалаудик тхоаш дийцар.

— Цхьаькка тIом бIарга ца байнача наха кино хьажьоккхаш дар башха хIама я хетац, е башха теша а тешац. — йиет хилар Мезиев. — Халонаш дукха тIаьттай советски наха. Ваьла, барт, доIам цаI хиларагIа, къонахчали денали хиларагIа уж эшаьй, толам баьккхаб. Цу тIем тIа майра лийтар ца юртахой Муталибов Зайнди, Хуминдов Хьамид, Халимов Iайнди, Мадаев ГIирагIа, Зулпакаров Хьасан, Халаоов Ширвани, кхыбараш. Шийна массехк чов хинна йоалаше я, къар ца луш, чIир лека лекал кхаьчар Цабаев Ширвани — цо массехк фашист вожавир. Саьсанара вар из. Вай Даьхе бахьан са дIаделар цо. Иштта майра лийтар тIема юххьига тIа а отташ Энгель-Юртара Сайпуллаев Iабдул-ВахIид. ЭгIашта юртара Датаев Ахьмад. Човнаш а хинна госпитале вигар оаха Ахьмад. ДIахо цох фу хилар хац сона. Къаьстта майра саг вар из.

Ше тIем тIа лелабаьча гIоргига чура хьа а даьккхаший документаш, цига тийшина совгIаташ истола тIа Iодеккар Iалауде. ТIаккха цо вахаре лелаьдьараш дувце волавелар.

Юккъерчара школа чакхъяьккхачул тIехьагIа шоай колхозе балха вода из. Пхийтта шу мара дацар цун хIаьта. Шин-кхаь шера болх бу цо колхозе. Цу бовхаме чIоагIIа эшар шоферашi. Шофер хила безам болаш вола Iалауди из говзал Iомае вода. Iалауди Iомавалалехьа тIом болабелар. Шийлo доIаме цу тIем тIа вода комсомолец Мезиев.

«Живари, воала ма хилалахь» аьле дас накъавоаккх ший цаI хара воаца воI.

МоастагIчоа ... дорхбенна Кавказа кIаштий Украине кхаьчача фашисташта духьала отт, цига майра тIом а бу. Цу тIем тIа гийгах човнаш йир Iалаудена. Ваьъди, ший ноккъостех дIакъастанзар из. Ловдам боаца човнаш ярах госпитале гIоргвиц со аьнна сецар...

ТIем тIа волаш Мезиев Коммунистически парте мугIарашка воал...

102 гвардейски полка шоферий бригаде кьоккаву Мезиев. Из дар 1943 шера.

ТIем тIа латтачул халагIа дар хIанз цо де дева гIулакхаш. Цига духхьал ший детIа доал лича воалар из. ХIана цох тийша дар дукхачва бIухой гIулакхаш. Царна гора, кхача, кхылар тIада дезар цун тIема кхерамеча новкъа. Маьрша бацар цхьаккха миkъ. Эттара тешамегIа хетачи а минаш ийслора.

1943 шу чакхдоалаш цхьан дийнахьа дар из. БIухошта эниа чухь кийша водар Iалауди. МоастагIчо лаьцача кIайлени тIаIоттавелар из. КIоаргашта юкъера хьахьийлхача немцех бIарг кхийттар цун. Цхьан кулгаца руль а лаьца, оргига газ тIакхийцар цо. Корехи наIарехи цара беш автоматаш йийттар цунна. Кертах цхьа зIамига чов мара ца еш кIалхарваьлар Мезиев — дадани кхочашдир.

Цо дакъа лаьцар Румыни, Прага, Вена мукъайоаккхаш даьча тIемашка.

Фашистске Германи вай эсхаро эшаяь Котало яьк вхер. Австри мукъайоаккхаш тIеw тIа хиннчул тIехьагIа Даймехка цIавера Мезиев Iалауди.

Човнаш хиннача мехка болх бе нах эшар, къаьстта дукха эшар уж юрта боахаме. Шоай юрта тракторист волаш къахьета волалу селхан хинна бIухо.

Дукха ха дIаяхай цу хана дезз. Хинна Iалаьмате доккхий хувцамаш Хоттане хулаш. Цига хьалха хиннача колхоза метта хьехиинай «Прогресс» яха совхоз.

Дукхи тайпа балхаш ду цига Iалауде: хьалт тоах, ялат дIадуш, из хьакхаж чуву, доахьар кийчду, хIаьта йий ферме болх бу. Лоаша вьлча, бIаргча шера хаддае къахьегаш хул Iалауди. Массаза а доr цIена болх бу цо. Цун къахьегама доккха мах баьб правительства — цуна еннай Къахьегама ЦIеча Байрахха орден.

Мезиев Iалауди нIоагIчеи иттлагIчеи пятилеткай социалистически яхье котаьлар, из коммунистически къахьегама ударник ва. Цун сурт хилдаиза сийлен Улла тIа хул.

Къонача болхлошта дика хьехамча ва Мезиев. Цо Iомабу механизатораш. ДIайовзийт шийн бIаьхий опыт.

Мезиев Iалауде хьинаре дакъа лоац совхоза, юрта, района общественни вахара юкъе. Из юрта а района а халкъа депутатий Советий депутат ва. Ше политинформатор а агитатор а хиларах тарра, цо боккха политически кхетама болх бу совхоза болхлошта юкъе.

Совхоза партийни вахара юкъе дика дакъа лоац Мезиев Iалауде. Из парткома член ва. Цо социалистически рузкъан кхом а бу, из лора а ду. Из хилла тIахьожача группана юкъе ва.

Парте XXVI съезда хеталь социалистически яхь вIаштIехьйоаккхача а из дIайоарджеча а хьинаре дакъа лаьцар цо. Ше цу яхье хьалха а латт.

ТIема а къахьегама а ветеран вола Мезиев Iалауди каст-каста хул юртарча кагирхошка вIашагIкхийте. Цо доккха хьинал лоттаду демерхошка. Бераште дувц тIем тIа ше а шийца хиннача новкъосташа а даь гIулакхаш, вай бIухой фашистех миншта лийтар, котало миншта яьккхар, гитлеровски Германе дIалийна хинна Европера мехкаш миншта мукъадаьхар.

Хоттане зIамига а воккха а саг вац Мезиев Iалауди цо вовзаш. Из юрта сий деш а ловрхIаш а саг ва.

Доккхий оагIонаш даькха накъаяоада Мезиев Iалауди Коммунистически парте XXVI съезда. Цо иттлагIа пятилетка кхоачашъяь дукха ха я.

Я. ЦУЕВ.

Къахьегамхой хьашташ кхоачаш хьинаре къахьег республикерча культурно-сердалон учрежденей художественни самодеятельноста коллективаша. Царна юкъе дикача гIулакхашца белгалъяьнна я МагIалбикерча районни культура ЦIен агитбригада. Райцентра [illegible] хой дукхача коллективай культурни хьашташ кхоачашдеш [illegible] из мах дера.

СУРТА ТIА: автобуса тIа хоаша массехк минут йисача хана.

З. ВАТЧАЕВА сурт.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Хьамсара новкъостий!

ДIАХОХЬОШ ДА 1981 ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газета язлу бувзама ерригача отделенешка а промышленноста предприятешкарча, транспорта, гIишлошъеча организацешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учрежденешкарча, общественни организацешкарча кепайоазув доаржадеча общественни уполномоченнешка а гIолла.

ГАЗЕТ ЯЗДАРА МАХ: шера — 3 сом 12 кепиги; ялх бетта — 1 сом 56 кепиги.

ДИЦ МА ЛЕЛАШ «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ХАННАХЬА ЯЗЛЕ!

ТЕЛЕВИДЕНИ

28 ОКТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.30 — Iуйранара гимнастика.
9.05 — «Къонала хьалхара Iуйре». Телевизионни дукхача серей художественни фильм. 1 сери.
10.30 — «Кинопанорама клуб». Ийстеньача — кердадараш.
14.20 — Кердадараш.
14.30 — Телевизионни документальни фильм.
15.10 — «Хьамсара Iалам».
15.30 — «Седкъий хагардар». Телевизионни журнал.
16.15 — «ЗIамигача городой хьешташ». Телевизионни документальни фильм.
18.05 — Коллектарашта оащкIа музыкальни сайргаш.
18.45 — «Тахан дуниен тIа».
19.00 — «Iилмай вахар».
19.45 — «Халкъа музыка».
19.35 — «Къонала хьалхара Iуйре». Телевизионни дукхача серей художественни фильма премьера. 2 сери.
21.00 — «Ха».
21.45 — «Искусствай мастераш». СССР халкъа артист Н. Рыжов. Ийстеньача — «Тахан дуниен тIа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачий программа.
8.05 — «Шахматни школа».
8.35; 9.35 — Советски пачхьалкхени боахони лара. 5 класс.
9.05; 15.15 — Я. Купала поэзи.
10.05 — Французий мотт. Дешара 2-гIа шу.
10.35; 11.35 — Истори. 7-гIа класс. Цийрана Египта культура.
11.05 — ПТУ дешархошта. А. П. Чехов. «Бозлий беш».
12.05 — Студенташта-заочникашта. Начертательни геометри. 1 курс.
13.20 — Политэкономи. Товарни производство. Товари ахчи.
14.10 — Положительни отклонений лазургIаршкошта. Математика.
14.40 — Хьехархочунна новкъостана.
15.45 — Iилман-популярни фильм.
16.05 — Ленина гварте салтечов «Парте ши». Документальни фильм.
17.10 — Дезала педагогика «Из йезам бале?..».
17.40 — Киножурнал.
17.50 — «Шоана ... дай-нохой!» (гIалгIай меттала).
18.15 — «Нохч-ГIалгIайчу гIалла».
18.35 — Парте ветеран. В. Г. Батаров.
19.00 — Документальни фильм.
19.20 — КПСС XXVI съезда дакъа дoacтара накъаьлхара «Пятилетна тракторша» (нохчий меттала).
20.00 — «Бойса дакъаьла хийла шун, берам!».
20.15 — «Дуцен халкъашта музыкани панорама».
21.00 — «Музыкальни киоск».
21.40 — «Сигалое дIовогIаш». Художественни фильм.

29 ОКТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.30 — Iуйранара гимнастика.
9.15 — «Дукха яа стихаш».
9.45 — «Къонала хьалхара Iуйре». Телевизионни дукхача серей художественни фильм. 2 сери.
10.50 — «Кагирхоех вола иллеш». Ийстеньача — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Комсомол кхеллача денна хеталь документальни фильмий программа.
15.35 — «Ленинграда Iоманеш».
16.05 — Эрсий а советски а музыкай керзa оагIонаш. Д. Шостаковича 5-гIа симфони.
16.55 — «Советски изобразительни искусствера историко - революционни теми».
17.25 — Турце къаман цIей — Республика хьакхайкаль. Дх. «Турце гIолла» яха документальни фильм.
17.40 — «Юха ийст хила, журналиста!».
18.15 — «Цхьанн — барттайна детал».
18.45 — «Тахан дуниен тIа».
19.00 — «Шун дезарна хуха вIашагIкхетарашь» г. Норильскерча металлургий хаттарашта жоп лу политически обозревателя В. П. Бекетова.
19.55 — «Къонала хьалхара Iуйре» яхача телевизионни дукхача серей художественни фильм. 3 сери.
21.00 — «Ха».
21.45 — Комсомол кхеллача денга «Къонабарий апрегаш». Ийстеньача — «Тахан дуниен тIа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачий программа.
8.05 — «Шоана, дай-нохой!».
8.35; 9.00 — Ботаника. 6-гIа класс.
9.35 — «Эрсий къамаьла».
9.35 — Iилман - популярни фильм.
10.00 — Немций мотт. Дешара 2-гIа шу.
10.30; 11.35 — М. Ю. Лермонтов, «Мцыри». 7-гIа класс.
11.05 — ПТУ дешархошта. Юкъара биологи.
12.10 — Студенташта-заочникашта. Физика. 3 курс.
13.35 — Философи.
14.15 — Положительни лазургIаршкошта. Фильм.
14.05 — В. Овечкин. Производственни оагIонашгIа гIолла.
15.30 — «Иштта дьенад гаьта аргор».
16.00 — «Комсомол». Документальни фильм.
17.00 — Тахан — комсомола кхеллачи Дн. ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома секретара В. Калугина къамаьл.
17.20 — «ЛергIоаша хьекал». Документальни фильм.
17.50 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала).
18.20 — «Нохч-ГIалгIайчу гIалла».
18.45 — Хорвеш романа.
18.50 — Социалистически декалраш. Мишта кхочашду уж. Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача совхоза дьаттаделараш бовча.
19.15 — Хоккей йоал СССР чемпионат. «Динамо» (Рига) — «Динамо» (Москва). 2—3 периодаш. Ригера передача. Перерыве — «Бойса дакъаьла хийла, берам!».
20.45 — Харьковерча филармоне симфонически оркестра концерт.
21.40 — «Николай Бауман». Художественни фильм.

РАДИО

28 ОКТЯБРЬ

6.40 — «ДоттагIий салам» (гIалгIай меттала).
7.15 — Республиканска газетий обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — Хьалхара хьалраш (гIалгIай меттала).
8.45 — Лора хьехамаш. «Кхелевтарий могашала тIаьхе оздара лу зулама». Беседа (эрсий меттала).
9.15 — «Тхога кхуз». Радиожурнал (эрсий меттала).
9.20 — «Къона ...» (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачий программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — «Интернационализм — вай вахара закон». Беседа (гIалгIай меттала).
16.15 — Хьалхa халха хьалхьрта — хьалх хьалха ... «ДIаала сиа гIиналош хьалхьеча» (нохчий меттала).
16.30 — «Юрта боахаме къахьегархошта» концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.

КОМСОМОЛ КХЕЛЛА ДИ
29 ОКТЯБРЬ

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.25 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Цар кхоачашъяь пятилетка» (нохчий меттала).
8.40 — Н. Качаев. «Комсомольцаш». Вокальни цикл (эрсий меттала).
9.15 — «Политически къовсамаш идеяниче хьалхе» (эрсий меттала).
9.30 — «Дяьлех, партех, комсомолах йола иллеш». Концерт-композиции (нохчий меттала).
16.00 — Передачий программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — «Iилман дикой вахар хьакхоллархах лаьцна». Беседа (эрсий меттала).
16.15 — «Парте тешаме гIон» (гIалгIай меттала).
16.30 — Лирически иллеш (гIалгIай меттала).
16.45 — «Социалистически яхьа хьинаргарне» (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.

Хоттам

Тахан республике гIоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш. цхьайолча моттигашка лаьгIо догIа а делхаш. малхбузехьа секунде 7—12 метр чIоагIа мух а хьекхаш. хилен фегара температура республике 5—10. Грозне 8—10 градус йIоахал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 2—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсанна — 1—6, дийнахьа 11—16 градус йIоахал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Спорта хоамаш

ДАКЪА ЛОАЦАШ БАР ВЕЖАРИЙ

Краснодарски краерча Горячий Ключ яхача городе кийлар езача атлетинах къовсабоннача юртарча СССР спортсмений яхьаш. 62 килограмм дозал долча спортсменашта юкъе яхье дакъа лаьцача Нохч-ГIалгIайчерча штангиста Петров Александра хьалхара моттиг яьккхар. Сукиев Iарбе (52 кг) — кхоалагIа моттиг. Ибрагимов Мутьмалеи (75 кг) Бакаров Мухадеи (54 кг) йиълагIа моттигаш.

Вай республикера спортсменаш цу яхье дакъа лоацеш бар РСФСР вIашагIтехача командана юкъе а боагIаш. Командашта юкъе Россе командо цу яхье хьалхара моттиг яьккхар.

ХIанз Петров Александра, Сукиев Iарбийи юртарча ший лоIамеча спортивни обществе вIашагIтехача командa юкъебоагIаш город Туапсе сборашка ба 12—17 ноябре Украинерча Мелитополь яхача городе кагийча наха юкъе хургйолча СССР хьалхе яккхара яхье дакъа лаца кийчлуш.

СССР юртарча спортсменашта юкъе хиннача яхье дакъа лоацаш вар Сукиев Iарбе воккхагIа вола воша Хьамзат. Из яхье вьянавар 67,5 кг. дозал долча спортсменашта юкъе. Двоеборьех 262,5 килограмм дозал долаш йола штанга а айнь кхоачашйир СССР спорта мастера норма. Цо айнь штанга цу нормал шиъ ах килограмм езагIа яр.

ХЕТАЮ КОМСОМОЛА

Физически культурей спортей городской комитето ВЛКСМ горкомо 26-ча октябре В. И. Ленина цIерагIча майдан тIа чакхъяьккхар ВЛКСМ хьахиннача денна хеталь яйгача атлетинах йола эстафета.

Цига дакъа лоацаш яр школай, вузий, юкъерча лаьрхIача дешара заведенеи, профессионально-технически училищай командаш.

Маршрута йIоахал 9 км. 200 м яр.

Школашта юкъе шо-шоай группех хьалхара моттигаш № 21, № 41 йолча школаша яьхар, юкъерча лаьрхIача дешара заведенешта юкъе хьалха яьлар химико-технологически техникума команда, профессионально-технически училищай командашта юкъе дикагIбар № 2 йолча ПТУ спортсменаш. ХIаьта студенташта юкъе котало мехкадьтта институтa спортсменаша яьккхар.

Цу эстафете дакъа лоацаш цхьа эзар ах эзар сагIа саг вар.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителя — 9-24-03; бехктохкама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кисьмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, пхоаттен деношка

СФ05360. «Грозненский рабочий» издательствон типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5090.